

Charles Dutoit, Andreas Staier és Adrien Boisseau az ICMA fődíjasai

Az International Classical Music Awards (ICMA) zsűrije – amelynek több mint egy évtizede tagja lapunk főszerkesztője, Retkes Attila zenetörténész – az észak-spanyolországi Oviedóban tartotta éves közgyűlését. Február 8-án Rémy Franck elnök hivatalosan is bejelentette 2014-es díjazottjait. A neves svájci karmester, a 78 éves Charles Dutoit kapja az Életműdíjat; a kiváló német zongora- és csembalóművész, Andreas Staier lett Az év művésze; a francia brácsás, Adrien Boisseau pedig Az év fiatal művésze. Az év hanglezkiadója a Glossa.

Gramofon-összeállítás

Különdíjat ítéltek a SWR Szimfonikus Zenekarnak (Baden-Baden és Freiburg). Rémy Franck zsűrielnök hangsúlyozta: „A zsűri fontosnak tartotta, hogy az elismeréssel kifejezzük: erősen és határozottan támogatjuk az egyik legjobb német zenekart, amelyet most az eltűnés veszélye fenyeget, minthogy egyesíteni akarják a Stuttgarti Rádiózenekarral. Reméljük, hogy ezt az érthetetlen döntést mielőbb visszavonják.” A speciális díjak mellett a CD- és DVD-kategóriában, 16 produkciót jutalmaztak. „Nagyon örülök, hogy idén is a független kiadók nyertek nagyobb számban” – fűzte hozzá Rémy Franck.

A díjazott felvételeken Sergiu Celibidache, Riccardo Chailly, Sir Colin Davis, Eötvös Péter, Paavo Järvi, Valerij Gergiev, Krzysztof Penderecki és Jordi Savall vezényletével hallhatók a művek. Olyan világhírű énekeseket ismertek el, mint Ian Bostridge, Matthias Goerne, Philippe Jaroussky, Angelika Kirchschlager, Julia Lezhneva, Anne-Sofie von Otter. A hangszeres előadók között a hegedűművész Daniel Hope és Patricia Kopatchinskaja, a zongoraművész Frank Peter Zimmermann, Andrea Bacchetti, Elisabeth Leonskaja és Joseph Moog – utóbbi 2012-ben Az év fiatal művésze volt – neve szerepel az elismertek listáján.

A díjakat április 12-én gálakoncerten adják át Varsóban, a Húsvéti Beethoven Fesztivál keretében. Az International Classical Music Awards az egyetlen független és nemzetközi klasszikus zenei díj. A zsűri munkájában professzionális zenekritikusok, nagy zenei magazinok, valamint zenei rádiók és online zenei tartalomszolgáltatók szerkesztői vesznek részt. Az egyetlen magyar zsűritag Retkes Attila, a Gramofon főszerkesztője; tagok továbbá: Andante (Törökország), Classic Radio (Finnország), Crescendo (Belgium), Fono Forum (Németország), IMZ (Ausztria), Kultúra (Oroszország), MDR Figaro (Németország), Musica (Olaszország), Musik & Theater (Svájc), Orpheus Radio (Oroszország), Pizzicato (Luxemburg), Radio 100,7 (Luxemburg), Resmusica.com (Franciaország), Rondo Classic (Finnország), Scherzo (Spanyolország).

A szenvedélyes svájci

A svájci Lausanne-ban született, 78 éves dirigens, Charles Dutoit nyerte el az International Classical Music Awards (ICMA) idei életműdíját. Személyes, energikus és a kíváncsisága kielégíthetetlen – jellemzik pályájának ismerői. Személyesen törekszik rá, hogy tökéletesre csiszolja a legkülönbélebb zenei korok és stílusok jellemzőit a szólistákkal és zenekarokkal közös munkában.

☛ Albert Mária

A rangos Genfi Konzervatórium növendéke volt hegedű, brácsa és zongora, ütőhangszer, zenetörténet és zeneszerzés szakon, majd az Accademia Chigianán Sienában, azután Velencében és Bostonban folytatta tanulmányait. Első mentora Ernest Ansermet, a Suisse Romande Zenekar fénykorát megalapozó karmester volt. Még csak a

húszas éveiben járt Dutoit, amikor Herbert von Karajantól kapott meghívást: dolgozzon a Bécsi Operaházban. Bár a Római Operaházban az előző és a mostani évadban is vezényelt, mégis azt állítja: az operában ő csupán „hobbikarmester”. Nos, hobbiból a világ legjelentősebb házaiban fordult meg: a londoni Covent Gardenben, a New York-i Metropolitanban, a berlini Deutsche Operben, Los Angelesben. A bolygó hollandi után 2003-tól teljes Wagner-ciklust indított a Buenos Aires-i Teatro Colónban. „Nem csináltam sok operát, de minden évben megpróbáltam valami új produkcióban részt venni. Ha nem élő előadásban, akkor stúdióban. Sosem leszek olyasvalaki, aki rendszeresen dolgozik a Metben, a Covent Gardenben, a Scalában és eldirigál vagy tizenöt operát egy szezonban – ez nem az én hivatásom. De kedvelem a műfajt, különösen Puccini darabjait, a Pelléas és Mélisande-ot költőisége miatt, a nagy drámai cselekményű Wagnereket. És persze a Mozart-operákat, amelyekről kezdetben félttem, mert azt tartom, hogy az emberi civilizáció legnagyobb vívmányai és mindegyiket meg kell élni egy kicsit” – mondta egy interjúban a karmester.

Dutoit karrierje 1977-ben Kanadában folytatódott: elfogadta a felkérést, legyen a Montreali Szimfonikusok zeneigazgatója, a poszton 2002-ig állt. Az együttessel számtalan turnét vezetett. Ezekről a ta-

A díjak és díjazottak teljes listája a következő:

Életműdíj: Charles Dutoit karmester (Id. keretes írásunkat)

Az év művésze: Andreas Staier

Az év fiatal művésze:

Adrien Boisseau

Az év kiadója: Glossa

Az év klasszikus zenei honlapja:

Metropolitan Opera Archives

Különdíj:

SWR Szimfonikus Zenekar (Baden-Baden és Freiburg)

Különdíj:

Ludwig van Beethoven Társaság, Krakó (Lengyelország)

KATEGÓRIADÍJAK

(Az egyes produkciók adatait ezúttal is – az esetleges félreértések és pontatlanságok elkerülése okán – a zsűri által kiadott eredeti, angol nyelvű verzióban közöljük.)

EARLY MUSIC

Erasmus van Rotterdam: In Praise of Folly
Louise Moaty, Marc Mauillon, René Zosso, La Capella Reial de Catalunya
Hesperion XXI, Jordi Savall
Alia Vox AVSA 9895

BAROQUE INSTRUMENTAL

The Scarlatti Restored Manuscript; Domenico Scarlatti, Antonio Soler: Sonatas
Andrea Bacchetti, piano
RCA Red Seal 88765417242

BAROQUE VOCAL

Giovanni Battista Pergolesi: Stabat Mater, Laudate Pueri, Confitebor tibi Domine
Philippe Jaroussky, Julia Lezhneva, Coro della Radiotelevisione della Svizzera Italiana,
I Barocchisti, Diego Fasolis
Erato 5099931914727

VOCAL RECITAL

Franz Schubert: Erlkönig
Matthias Goerne, bariton & Andreas Haefliger, piano
Harmonia Mundi HMC 902141

CHORAL WORKS

Berlioz: Grande messe des morts, Op. 5
Barry Banks, London Symphony Chorus, London Philharmonic Choir, London Symphony Orchestra, Sir Colin Davis
LSO Live LSO0729

OPERA

Benjamin Britten: The Rape of Lucretia
Ian Bostridge, Angelika Kirchschrager, Christopher Purves, Susan Gritton, Peter Coleman-Wright, Claire Booth, Aldeburgh Festival Ensemble, Oliver Knussen
Erato 5099960267221

SOLO INSTRUMENT (megosztott kategóriadíj)

Maurice Ravel: Valses nobles et sentimentales – George Enescu: Sonata op. 24/1 – Claude Debussy: 4 Préludes
Elisabeth Leonskaja, piano
eaSonus EAS 29237

SOLO INSTRUMENT (megosztott kategóriadíj)

Scarlatti Illuminated (Scarlatti – Scarlatti/Tausig – Scarlatti/Friedman)
Joseph Moog, piano
Onyx 4106

CHAMBER MUSIC

Béla Bartok: String Quartet No. 3 – Alban Berg: String Quartet op. 3 – Alfred Schnittke: String Quartet No. 3
Signum Quartett
Capriccio C5163

CONCERTOS

Béla Bartók: Violin Concerto No. 2, Sz. 112 – Peter Eötvös: Seven – György Ligeti: Violin Concerto
Patricia Kopatchinskaja, Frankfurt Radio Symphony Orchestra, Ensemble Modern, Peter Eötvös – Naïve V5285

SYMPHONIC MUSIC

Johannes Brahms: Symphonies Nos. 1-4, Tragische Ouvertüre, Haydn-Variationen, Liebeslieder-Walzer etc.
Gewandhausorchester Leipzig, Riccardo Chailly
Decca 4785344

CONTEMPORARY MUSIC

Krzysztof Penderecki: The Complete Symphonies
Polish Sinfonia Iuventus Orchestra, Krzysztof Penderecki Dux 947

BEST COLLECTION

Paul Hindemith: Violin Concerto – Violin Sonatas
Frank Peter Zimmermann, violin, Enrico Pace, piano, Paavo Järvi,

Frankfurt Radio Symphony Orchestra, Paavo Järvi
BIS 2024

HISTORICAL RECORDING

Celibidache – The Berlin Recordings, 1945-1957
Hans Bottermund, Helmut Heller, Lilia d'Albore, Erna Berger, Margarete Klose, Gustav Scheck, Gerhard Puchelt, Tibor de Machula, Raoul Koczalski, Hans Peter Schmitz, Helmut Schlövoigt, Karl Rucht, Berliner Philharmoniker, Rundfunk-Sinfonieorchester Berlin, Radio-Symphonie-Orchester Berlin, Sergiu Celibidache – Audite 21.423

DVD PERFORMANCE

Sergey Prokofiev: The Gambler
Sergei Aleksashkin, Tatiana Pavlovskaya, Vladimir Galuzin, Larissa Dyadkova, Nikolai Gassiev, Alexander Gergalov, Nadezhda Serdyuk, Andrei Popov, Oleg Sychev, Andrei Spekhov, Mariinsky Orchestra, Valery Gergiev; Laurent Gentot, film director
Mariinsky MAR0536

DVD DOCUMENTARIES

Refuge in Music – Terezin
A Film by Dorothee Binding and Benedict Mirow, with Anne-Sofie von Otter, Daniel Hope, Christian Gerhaher, Bengt Forsberg, Bebe Risenfors, Alice Herz-Sommer, Coco Schumann
Deutsche Grammophon 477 6546 2

pasztaletokról így számolt be: „Azt a francia ízt, amit Ansermet a Suisse Romande-nál kidolgozott, igyekeztem a montreali muzsikusokkal is elsajátíttatni. Minden zenekarnak megvan a maga hangja. Bár ez bonyolult kérdés: a saját teremben ez a tónus rendszerint hibátlanul szól, a falak és a hangok egysége évek folyamán alakul ki. Egy turnén azonban gyakran kell az adott koncertteremnek megfelelően módosítani a hangzást: az egyik nem szól elég differenciáltan, a másiké például a Carnegie-szerintem túl fényes. Montealban a városon kívül egy templomban készítettük a lemezeinket, ott drapériákkal csillapítottuk a kicsengést.”

Charles Dutoit a lemezipar egyik keresett alakja: a Decca, a Deutsche Grammophon, az EMI, az Erato korongjain európai és japán zenekárokat dirigál. Több mint 170 felvételének felét Montreali Szimfonikusokkal készítette, negyvennél is több rangos elismerést begyűjtve értük. 1980-ban debütált a Philadelphia Orchestránál, amelynél 1990-től a művészeti igazgatói tisztelet is betöltötte. Vezette a Francia Nemzeti Zenekart, a tokiói NHK Szimfonikusokat. Az európai és amerikai feszt

Forrás: Gramofon-archív

tívalok szívesen látott vendége mindig szakított időt a tanításra is, előadott a híres philadelphiai Curtis Intézetben, dolgozott a New York-i Juilliard School Zenekarával, és az akadémiaként is működő svájci Verbier Fesztivál Zenekarával. Művészeti igazgatója volt a Sapporo Pacific Music Fesztiválnak és zenei igazgatója a kantoni Nemzetközi Nyári Zeneakadémiának.

A fiatalok pályakezdéséről az a véleménye,

hogy egy hegedűsnek vagy zongoristának könnyebb, mint egy ifjú karmesternek. „Egy hangszeres bárhol és bármikor előjátszhat, indulhat versenyen. Egy kezdő dirigens zenekar nélkül nem sokat ér. Ha mégis elindul, sokakat hamar elbódít a 'jet-set' élet, repülnek egyik kontinensről a másikra és nincs idejük gondolkodni, olvasni, fejleszteni a kulturális-szellemi háttérüket. Akik 'üzletet' látnak bennük, a gyors karrierépítésre biztatják őket. Úgy vélem, hogy ez nagyon veszélyes és lehangoló, mert a belső üresség a zenei munkában is megmutatkozik. Ezt meg kell változtatni, és visszafordulni bizonyos értékekhez” – hangsúlyozza Charles Dutoit.

Arany középút, de nem semlegesség

**René Jacobs
a régizenéről,
előadóművészet
és zenetudomány
kapcsolatáról**

December utolsó és január első napjait Budapesten töltötte a kimagasló jelentőségű flamand karmester, a régizenei előadói gyakorlat világszerte elismert képviselője, René Jacobs. A Művészetek Palotájának újévi koncertjén Joseph Haydn: Az évszakok című oratóriumát dirigálta, Vashegyi György együttese – az Orfeo Zenekar és a Purcell Kórus – élén. A szakma nagyon örült annak a nyilvános workshopnak is, amelyen Jacobs két Bach-motettát tanított be magyar művészeknek. A 67 esztendő karmester (egykori nagyszerű énekes) elutazása előtt exkluzív interjút adott a Gramofonnak.

➔ Retkes Attila

Gramofon: Vashegyi György és az Orfeo Zenekar meghívására jött Budapestre. Milyen tapasztalatokat szerzett a magyar zenészekkel való együttműködés során?

René Jacobs: Vashegyi György tevékenységét korábban is becsültem, de most volt időnk, hogy alapos műhelymunka keretében ismerjük meg egymást. Nagyon méltányolom azokat az erőfeszítéseket és eredményeket, amelyeket Vashegyi és együttese tesznek, illetve elérték a régizene terü-

letén. Eredetileg egy osztrák kórus lett volna Az évszakok közreműködője, de utólag már kifejezetten örülök, hogy az Orfeo Zenekar mellett a kiváló Purcell Kórus is részt vett a produkcióban. Szép lenne, ha Vashegyiéknak sikerülne elérniük, hogy ezt az értékeremtő munkát főállásban – és ne más zenekarokban való játék, illetve tanítás mellett – végezhessék. Ez az egész historikus irányzat megbecsülését is jelezné.

G.: Sokan csodálkoztak, hogy az újévi koncerten – az elmúlt évek hagyományát megtörve – nem A Teremtés, hanem a másik – monumentális, de kevésbé emelkedett – Haydn-oratórium hangzott el. Mi indokolta a műsorválasztást?

R. J.: A Teremtés és Az évszakok egyaránt közel áll hozzám: a Freiburgi Barokk Zenekarral és a RIAS Kamarakórusral szinte a legtöbbször előadtam repertoárdarabjaink. Szerintem tévedés, hogy Az évszakok csupán a természetről, az emberi szorgalomról, a földművelésről és a vadászatról szólna: megvannak a maga spirituális és filozófiai mélységei. Előadói szempontból pedig – éppen a természet-zenék és a mögöttük rejlő mélyebb tartalom látszólagos ellent-

Fotó: Marco Borggreve

mondása miatt – még nehezebbnek is gondolom, mint A Teremtést.

G.: A koncertet követő workshopra viszont már nem Haydnt, hanem két Bach-motettát – *Jesu, meine Freude*, illetve *Komm, Jesu, komm* – választott. A barokk remekművek interpretációs kérdései közül melyeket állította a középpontba?

R. J.: Mindössze kétnapos kurzus volt, ami nagyon rövid, ezért elsősorban egy fundamentális szemléletmódot igyekeztem közvetíteni, nagy hangsúlyt fektetve a szövegértésre és a teológiai háttérre. Ezek nélkül nem lehetséges hiteles interpretáció.

G.: A hanglemezkidadás elhúzódó – sőt ma már visszafordíthatatlannak tűnő – válsága ellenére ön sorozatban készíti a sikeres felvételeket; kiadója, a *Harmonia Mundi* számára ön az egyik legfontosabb művész. Milyen szerepe, jelentősége van pályáján a stúdiófelvételeknek?

R. J.: Valóban szerencsésnek érzem magam, mert – miközben természetesen tudok a hanglemezkidást sújtó nehézségekről – a kiadó semmiben sem korlátoz: Monteverditől Mozartig (sőt olykor a 19. század elejéig kalandozva) azt a repertoárt vehetem lemezre, amit szeretnék, és abban az ütemezésben, ahogyan szeretném. A stúdióban is a műhelymunkát tartom a legfontosabbnak; a modern digitális technológia lehetőségeit kiaknázva perfekcióra törekszem. Ez nemcsak azt jelenti, hogy nincsenek hamis hangok, hanem azt is, hogy – mivel több lehetséges verzió közül választhatjuk ki a CD-re kerülő legjobbat – az adott zeneműnek olykor sokkal mélyebb rétegeit lehet megragadni és feltárni, mint egy hangversenyen.

G.: Előadásainak fontos sajátossága – amit karmester kollégái és a zenekritikusok is rendre elismernek –, hogy maximálisan támaszkodik a muzikológia legújabb eredményeire. Zenetudományi kutatásokkal alátámasztott, ugyanakkor nem „papírízű”, hanem nagyon is életteli produciókat hoz létre...

R. J.: Valóban szeretek naprakész lenni a zenetudomány területén – ezt szükségesnek is tartom, ha barokk és bécsi klasszikus remekművek hiteles tolmácsolására törekszem. Ugyanakkor nem vagyok zenetudós, ezért nem fenyeget az

PÁLYAKÉP

René Jacobs 1946-ban született Gentben (Belgium). A helyi katedrális fiúkórusában kezdett énekelni; szülővárosában klasszika-filológiát hallgatott, miközben Brüsszelben és Hágában folytatta énektanulmányait. Kontratenorként a régizenei mozgalom olyan jelentős személyiségeivel dolgozott együtt, mint Gustav Leonhardt, Philippe Herreweghe és a Kuijken testvérek. A kilencvenes évek elejétől karmesterként is egyre aktívabb; legnagyobb sikerét a Figaró házassága (sokszorosán díjnyertes) lemezfelvételével érte el, de Bach, Händel és Haydn műveinek előadásával is maradandó értéket teremtett. 1991 és 2009 között az innsbrucki Festwochen der Alten Musik művészeti vezetője volt.

Forrás: Gramofon archív

a veszély, hogy túlságosan aprólékos részletekkel vagy az interpretáció szempontjából nem olyan lényeges, szekunder forrásokkal foglalkoznék. Ha valamilyen részletkérdésben bizonytalan vagyok, ma is szívesen konzultálok egy muzikológus kollégával. A zenetudomány eredményeit remekül át lehet ültetni a gyakorlatba – például olyan, látszólag egyszerű kérdésben is, mint a kórusok elhelyezkedése. Figyelembe kell venni viszont, hogy egy 21. századi interpretáció semmiképpen sem lehet ugyanolyan, mint Bach vagy Mozart korában, mert minden megváltozott: az akusztikai környezet, a zenészek képzettsége, a közönség elvárásai. Mindezek alapján nem tartom magam elvakult régizenesznek: tudok értelmes kompromisszumokat kötni, a fontos kérdésekben viszont nem engedek.

G.: Az „elvakult régizeneszerekről” jut eszembe: ma már a historikus előadói praxisnak is megvannak a maga korszakai, rétegei, irányzatai. Melyiket érzi napjainkban dominánsnak és ön melyikhez tartozik?

R. J.: Amikor kontratenorként elkezdtem a hivatásos zenéi pályát, és bekerültem a régizenei körforgásba, a világ vezető együtteseit hangszeres muzikusok irányították; még nem volt jellemző, hogy karmestert foglalkoztattak volna. Ezt nevezem az instrumentális szemlélet korszakának, aminek voltak nagy erényei, de – főleg az operákban és oratorikus művekben – a gyengeségek is megmutatkoztak. Aztán jöttek a karmesterek, akik – tisztelet a kivételnek – a saját elképzeléseiket nemcsak az előadókra, hanem a zeneszerzőre és a műre is rá akarták erőltetni. Számptalan produkció jutott emiatt zsákutcába – még akkor is, ha ebből a közönség keveset vett észre, és esetleg lelkesen ünnepelte az exhibicionista karmestert. Az elmúlt tíz-tizenöt évben úgy érzem, hogy egyre nagyobb szerepe van a vokális faktornak – énekesből lett karmesterként ennek én nagyon örülök, és támogatom ezt a vokális megközelítést. Persze mindig vannak túlzások: a vibrato teljes tiltása körül kibontakozott szenvedélyes vitát például értelmetlenné tartottam. Szélsőségek helyett az arany középúton járok, ami nem jelenti azt, hogy semleges vagyok: szűkebben vett szakmai és általánosabb interpretációs kérdésekben is megvan a határozott véleményem. ■

Eltáncolt zenétől a jubileumi zongoraestig

Tavaszi Müpa-mozaikok

Kicsiknek, a kortárs zene és a tánc szerelmeseinek és természetesen a különleges koncertek kedvelőinek is izgalmas programot kínál tavasszal a Művészetek Palotája. Ezekben a hónapokban ugyanis jubileumi estet, iskoláskoncertet, fiatal tehetségeket bemutató előadást egyaránt hallhatnak az érdeklődők; nem is beszélve a Budapesti Tavaszi Fesztivál színes és színvonalas rendezvényeiről, amelyekről bővebben beszél Káel Csaba vezérigazgató, a programajánlót követő interjúnkban (16–18. oldal).

➔ Réfi Zsuzsanna

Márciusban ismét színre kerül az Iskoláskoncertek sorozata: 10-én délelőtt A katona történetét ismerhetik meg a kicsik, a Fesztivál Színházban. Az előadás karmestere és műsorvezetője **Dinya Dávid**, aki gyakran szerepel gyerekkoncerteken. A fiatal dirigens azt meséli, nehéz megjósolni, hogy a legifjabb publikum mire hogyan reagál, de Stravinsky színésszel, táncosokkal előadott darabja általában leköti a kicsiket. Az a tapasztalata, hogy a gyorsabb tételek izgalmasabbak a számukra, s műsorvezetőként sosem adatokat, évszámokat sorol, hanem igyekszik olyan érdekfeszítő információkat megosztani a gyerekekkel, amelyek valóban felkeltik érdeklődésüket a darab és a komolyzene iránt. Az előadások végén pedig még „szabad vezénylest” is rendez, amikor néhány gyerek megtapasztalhatja, milyen érzés karmesterként egy együttest irányítani. A Stravinsky-darabban saját együttese, a 2007-ben alapított Divisi Kamarazenekar muzsikál, s a Coincidence Társulat mutatja be Gyulai Júlia fiatalos és lendületes koreográfiáját. A produkció narrátora és rendezője Pintér Gábor. Dinya Dávid bízik abban, hogy a márciusi előadást követően ismét játszhatják majd ezt a kesernyésen ironikus, zenés, szöveges, táncos mesejátékot.

Koncert négy szólamban

Tavasszal újra fellép Magyarországon a moldáv származású előadó, Patricia Kopatchinskaja (fényképünk a 17. oldalon). A zenész családból származó hegedűművész nő hangszerrel mellett zeneszerzést is tanult Bécsben, valamint Bernben; többszörös verseny- és hanglemezdíj-győztes, s az elmúlt években rangos hangversenytermekben szerepelt nagy sikerrel. A Budapesti Tavaszi Fesztivál keretében muzsikál április 4-én, a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben, és a koncerten az MR Szimfonikus Zenekarát **Madaras Gergely** dirigálja. A bátran kísérletező, eredeti, karakteres hangon játszó hegedűművész nő időnként komponál is; fontos számára a kortárs zene, így a hangverseny programjában Haydn C-dúr szimfóniája és Kodály Zoltán művei mellett Eötvös Péter II. hegedűversenye kapott helyet. Az est dirigense pedig szintén figyelemre érdemes, hiszen Madaras Gergely fuvolaművészként számos versenyen szerzett díjat, az utóbbi években pedig karmesterként arat egyre nagyobb tetszést. Jelenleg az Orchestre Dijon Bourgogne első karmestere. Az ő repertoárján szintén kiemelt szerepe van a modern műveknek.

Fotó: Művészetek Palotája

Fotó: Borócz Balázs

Négy szólóban – ezt a címet viseli a Rising Stars-sorozat következő, május 3-i, délutáni előadása a Fesztivál Színházban. A francia vonósnégyes, a Quatuor Voce már több sikeres magyarországi koncertet adott. A különleges produkciókra is szívesen vállalkozó, nyitott és számos díjat megszerző kvartett Beethoven és Bartók vonósnégyeseivel mutatkozik be a fővárosi publikumak. A lassan tíz éve együttműködő négy művész igazán nívós koncertturné részeként lép Budapesten pódiumra, hiszen az év elején a londoni Barbican Centerben szerepeltek, s nyárig még a Wiener Konzerthausban és az amszterdami Concertgebouw-ban is muzsikálnak.

Az orgonista koreográfiája

Az Elzenélt táncok, eltáncolt zenék című produkció május 6-án kerül színre a Nemzeti Hangversenyteremben. „Régóta forgattam a fejemben, hogy az orgonát táncsal társítsam – meséli **Fassang László** –, hiszen erre a világ nagy színpadain már számos példát láttam. A Műpában a kiváló instrumentum mellett olyan színpad és tér áll rendelkezésre, amelyet egy ilyen produkcióban remekül lehet használni. Kun Attilával két évvel ezelőtt találkoztam, amikor

Forrás: Gramofon-archív

Kodály Szólószonátájához készített koreográfiát. Nagyon megragadott a hozzáállása, az a látásmód, ahogyan belehelyezkedett egy klasszikus szerző gondolatvilágába. Ez adta a közös produkció ötletét is. Azt kértem tőle, hogy ismerkedjen meg a Művészetek Palotájának orgonájával, valamint azokkal a művekkel, amelyekből összeállítottam a műsort. Kun Attila el is készítette a koreográfiákat, amelyeket a Közép-Európa Táncszínház táncosai mutatnak be, s azt tervezzük, hogy két akrobata is részt vesz az előadásban. Nemcsak ez a párosítás, maga a program is izgalmas, hiszen Rameau, Buxtehude, Bach és Mozart táncjátékei során megmutatkozik, hogy a tánczene az évszázadok során hogyan szűrődött az orgonazenébe. Emellett felhangzik a 20. század talán legkülönlegesebb orgonaműve, Ligeti Voluminája is. Ennek a kompozíciónak jellegzetessége, hogy a zenei anyag nem bontható konkrét hangmagasságokra és ritmusokra, hanem hullámszerű színekavalkádban az orgona teljes hangspektruma kibontakozik. Az orgonista mozdulatait nézve már egy megkomponált koreográfiát látunk, hiszen az egész teste részt vesz a muzsikálásban; az ujjak mellett a tenyere, karja és lába is folyamatos mozgás-

ban van. Alain Három tánca ugyancsak különleges darab: a húszperces kompozíció a szerző fő műve, akár programzene is lehetne, ahogy a címek – Öröm, Gyász, Harc – is mutatják. Bízom benne, hogy nem ezen az egyetlen esten találkozhat a közönség ezzel a rendhagyó produkcióval, hanem lesz még folytatás.”

Prunyi Ilona jubileuma

Jubileumi est részesei lehetnek azok, akik a május 13-i hangversenyre jegyet váltanak a Fesztivál Színházba, hiszen éppen fél évszázaddal ezelőtt kezdett koncertezni **Prunyi Ilona**. A zongoraművésznő hangversenyének első részében klasszikus művekből válogat, a szünetet követően pedig Fenyő László gondokaművésszel kamarázik. „Összesen hétszázhuszonnégy darabot játszom, és amikor koncertre készülök, a műsor szinte kipattan a fejből!” – mondja Prunyi Ilona. „Nem is kell gondolkodnom, az egyik kompozícióból következik a másik. Most sem volt nehéz dolgom, bár a zongora-cselló irodalom nem túl nagy, s én mindig szeretek újat játszani, folyton mást és mást. Így került a programba Borogyin és Richard Strauss egy-egy műve, Fenyő László pedig régi, kedves kollégám, aki megbízik a válogatásomban. A zongoradarabok közül számomra Dohnányi kihagyhatatlan. Fischer Annie is arra ösztökölt, hogy tanuljam a darabjait, mert jó érzékkel játszom ezeket a kompozíciókat. S mióta az első művét műsorra tűztem, azóta érzek ellenállhatatlan vágyat, hogy játsszam és játsszam. A kíváncsiság, az újdonság, a tanulás iránti

Forrás: Művészetek Palotája

vágy még ennyi idő után is megvan bennem. Folyton hív a zene és a zongora. Sosem muzsikálok rutinból. Biztos, hogy ez is szerepet játszott abban, hogy zeneszerető és -értő zongoristává váltam...” – meséli Prunyi Ilona, aki ennyi esztendő elteltével is ünnepnek érzi a koncertezést. Estjével a 100 éve született Fischer Annie előtt is tisztelegni kíván, aki barátságába fogadta. „Más típusú zongorista, de nagyon hasonló zenész volt, mint én. Életem nagy ajándéka, hogy néhány évig a barátja lehettem. Az első látogatásom végén már otthon éreztem magam nála, hiszen úgy tudtunk beszélgetni, hogy félmondatokból megértettük egymást, és tovább szőttük a másik gondolatait...” ■

Bővebb információ a programokról: www.mupa.hu

„Legyen az egész városban fesztiválhangulat”

Káel Csaba
a **Budapesti Tavasz Fesztivál**
megújulásáról

Fotó: Csibi Szilvia

Átalakult a Budapesti Tavasz Fesztivál (BTF) és a C.A.Fe Budapest – vagyis az őszi kortárs művészeti eseménysorozat – működési szerkezete. Továbbra is fesztiváltanács segíti a programszervezők munkáját, de újdonság, hogy a napi feladatokhoz operatív testületet hoztak létre, amelynek vezető szereplője a Művészetek Palotája Nonprofit Kft. A Gramofon Káel Csaba rendezővel, a Műpa vezérigazgatójával készített interjút.

◆ Albert Mária

Gramofon: Mindkét grémiumban a korábbinál nagyobb szerepet kapnak a turisztikai szakma képviselői; ez a laikus számára is jelzi, hogy az idegenforgalom reprezentatív szereplője lesz a két fesztivál. Mi a változások lényege?

Káel Csaba: Talán az a legfontosabb, hogy sokkal nyitottabb lesz a fesztivál – programjaiban és a helyszíneiben egyaránt. Ezt a nyitottságot a BTF általános és a kulturális turizmus területére irányuló kommunikációjára is szeretnénk átvinni. Erre ugyan igen rövid időnk van – de megjegyzem, itt a Műpában nem új az elképzelés: mi évek óta állítjuk, hogy a kultúrát lehet, sőt érdemes gazdasági húzóágazatnak tekinteni, ha megfelelő idegenforgalmi háttérrel teszünk mögé. A Budapesti Tavasz és Őszi Fesztivál (C.A.Fe Budapest) nemcsak a programja miatt ér-

dekes, hanem a fővárossal összefüggésben is. Budapestet az európai közvélemény rendkívül izgalmas városnak tartja. Ezt a vélekedést nem gyümölcösztettük eléggé, nem használtuk ki azokat az energiákat, amelyek bevetésével a fesztiválok időszakán túl is állandósulna, legalábbis megközelítően azonos színvonalon maradhatna ez a fokozott érdeklődés. Az a cél, hogy a világ fedezze fel újra Budapestet. Volt már a magyar fővárosnak közfigyelmet kiváltó periódusa: a 19. és 20. század fordulóján az egyik legdivatosabb metropoliszként tartották számon. A művelt középosztály számára szinte kötelező volt idelátogatni. Létezik tehát az előkép, most „csak” az a dolgunk, hogy a 21. század nyelvén és eszközeivel csillantsuk meg az értékeinket. Bemutatni a világhírű vagy a hírnév kü-

Fotó: Marco Borggreve

Fotó: Oded Ahntman

Fotó: Felix Broede

Fotó: Uwe Arens

Az idei Budapesti Tavaszi Fesztivál sztár-fellépői: Patricia Kopatchinskaja, Zubin Mehta, Martin Grubinger és Simon Keenlyside

szöbén álló alkotókat és előadókat, és kontextusba hozni a nemzetközi élvonallal.

G.: Milyen eszközökkel?

K. Cs.: Szeretnénk minél aktívabban jelen lenni az egész városban; lokális centrumokat létrehozni a hagyományos fesztivál-intézményektől, a Belvárostól, a pesti Broadway-től távolabb eső, eddig ki nem használt területeken. Létrehozunk úgynevezett szatelit, illetve társfesztiválokat: ilyen lesz idén a Madách Imre Nemzetközi Színházi Találkozó. Alig tudunk valamit a külföldi színházakról, ahogy kevés a valós információnk az európai filmélet belvilágáról is. Az egész várost átható fesztiválhangulatot kívánunk teremteni, például gasztronómiai és borászati

mustrák bekapcsolásával. A BTF-et és a C.A.Fe Budapestet prémiumfesztiválként identifkáljuk, ezért prémium színvonalú partnereket keresünk – nemcsak a kulturális intézmények, hanem a vendéglők, szállodák köréből is. Nem kerülhet a láncolatba valami vagy valaki, ami vagy aki nem üti meg a mértéket, mert a mai turista igencsak érzékeny a minőségre.

G.: A BTF-et Kiss Imre – nem mellesleg a Műpa első vezérigazgatója és rutinos turisztikai szakember – azzal alapította, hogy legyen ez időben a legkorábbi fesztivál, előzze meg az igazi európai idegenforgalmi szezon kezdetét.

K. Cs.: Magyarországra akkoriban a legtöbb országból vízummal lehetett csak belépni. Ma más idöket élünk.

Nem titkoljuk, hogy a Budapesti Tavasz Fesztivál időpontját szeretnénk közelebb csúsztatni a rangos Prágai Tavaszhoz és a sokrétű Wiener Festwochenhez. Nem csupán azért, mert áprilisban már kedvezőbb az időjárás, és szinte biztosan kiülhet a vendég a nyitott teraszokra, élvezni a panorámát vagy az utcai forgatagot. És nem csupán azért, hogy engedjünk a Távol-Keleten furcsa mód erősen virágzó, Osztrák–Magyar Monarchia iránti kultusznak, hanem üzleti okból. Ugyanis mindnyájan profitálhatnánk az „egy útiköltséggel három fesztivál” lehetőségéből. A tengerentúli és ázsiai érdeklődők részéről többször felvetődött, hogy szívesen beneveznének olyan programokra, amelyek nagyobb választékot kínálnának – a gasztronómiától a klasszikus zenén át a kortárs színházig és táncművészetig. Még egy nyomós érvt is felhozhatok a változtatás mellett: tágabb lehetőség nyílik a koprodukciókra, a három város együtt hozhatna létre különleges, új előadásokat, amelyek esetleg évad közben is műsoron tarthatók.

G.: *Január végén Bécsben járt, és turisztikai újságíróknak mutatta be a fesztivál programját. Mi volt a mondandójának a súlypontja?*

K. Cs.: Bécs kiemelkedően érdekes versenytárs, ugyanakkor partner is. Salzburg – ahová az ünnepi játékokra az osztrák polgárnak illendő időről időre elzarándokolni – messzebb van Bécsből, mint Budapest. Hívjuk őket, látogassanak el hozzánk is, de ehhez a szervezésben utol kell érniük a bécsiek példás tempóját. Egyelőre még időzavarban vagyunk, de hát ők is elkezdték valamiképpen, folyamatosan építkeztek és szerezték meg a rutint. Rengeteget tanulhatunk tőlük. Nem titkolóznak; intézményi körben már sokat beszélgettünk szakmai kérdésekről, például a Konzerthaus, a Musikverein, az Operaház vezető képviselőivel. Úgy látjuk, számukra is fontos, hogy a „közép-európaiság” érzete ismét reflektorfénybe kerüljön. Ez a szellemiség rengeteget adott az emberiségnek, a nagyvilágnak. Színházépületeket például a Fellner és Helmer páros Zágrábtól és Graztól Kecskeméten át a Nagymező utcáig. Az operett, amely épp annyira pesti, mint bécsi, máig élő műfaj a tengerentúlon is. Tudósok és filmesek, írók és festők születtek itt, akik Amerikában találtak nehéz élethelyzetükben egzisztenciát – Gustav Mahlertől Molnár Ferencig hosszan sorolhatnánk a neveket.

G.: *Sajnos az újságírónak kötelessége megkérdezni: vajon a fesztivál utolsó napján meghirdetik-e a 2015-ös programot – ahogy egy prémium fesztiválhoz méltó?*

K. Cs.: A fesztiválszervezés gyakorlatias szakma. Amellett, hogy hangsúlyozom, rettenetesen kevés idő jutott a 2014-es tavaszi fesztivál tető alá hozására, elmondhatom: egyszerűen kikerülhetetlen volt, hogy ne találkozzunk 2015-re programba illeszthető eseményekkel. Megjegyzem, szeretnénk sokkal tudatosabban tervezni, hogy kiemeljük Budapest jellegzetességeit. Már nem elégséges

szempont, hogy egy híres együttes, művész errefelé turnézik és átrándul hozzánk. Remélem, hogy a következő fesztivál programjának gerince kész lesz a zárókoncertre.

G.: *A Műpa saját programjai „normál üzemmódban” futnak tovább. Tapasztalataim szerint a közönség szereti az itteni operaelőadásokat, amelyek változatosságukkal gyönyörködtetnek.*

K. Cs.: A Művészetek Palotája operaprofilja nem azért alakult ki, hogy versenyezzen a Magyar Állami Operaházzal, amely repertoárszínház. Mi a kiegészítésre, az együttműködésre törekszünk. Nem véletlen, hogy nálunk preklasszikus és barokk ritkaságok kerülnek színpadra, és hogy ezeket javarészt historikus stílusban és történeti hangszereken játszuk. A Budapesti Wagner-napok az egyik legsikeresebb vállalkozása a Műpának. Fischer Ádámot – aki a New York-i Metropolitan Operában egy Denevér sorozatot vezényel – már fölkereste az Amerikai Wagner Társaság vezetője, és arra kérte, részletesen prezentálja az előadásainkat. Próbáljuk azt tartani, hogy minden második évben egy Wagner-zenedráma friss bemutatójával jöjjünk ki; 2015-re tervezzük A bolygó hollandi előadását. 2013-ban, a bicentenárium alkalmából a nürnbergi mesterdalmokokat játszottuk, idén felújítjuk a Tannhäusert és a Ringet. A Műpa igazán eredeti felfogású tetralógiája, Hartmut Schörghofer munkája változatlanul az érdeklődés középpontjában áll. Jelzi ezt, hogy a tavalyi fesztiválon szinte minden jegy elkelt már a 2014-es sorozatra. A külföldi együttműködések folytatásán is dolgozunk: Verdi Attiláját a Sanghaji Nagy Színházban, koprodukcióban mutattuk be. Az előadást – ez a partnerünk elképzelése – szeretnénk visszahozni arra a kontinensre, ahol a mű keletkezett. Rengeteg feltáratlan zenei területet látok Kínában: a korhű hangszereken való játék például egyre intenzívebben érdekli őket, de szinte semmit sem tudnak a kérdésről. Óvatosak persze, mert a Turandothoz hasonló, ismert darabban a hatalmas játszóhelyeket, a sanghaji színházat vagy a pekingi NCPA-t megtölteni nem nagy kunszt, de egy barokk opera nyilvánvalóan kockázatos. A mi közönségünket nagyon érdeklik a kortárs alkotások is – igazolta ezt Eötvös Péter Paradise reloaded című operájának rendkívüli sikere. Ez már a második koprodukciónk volt a Neue Oper Wiennel, illetve a Wien Modern fesztivállal. Előzőleg Ligeti György Le Grand Macabre-ját adtuk elő. Úgy hiszem, az Eötvös-mű előadásában a zenekarral (az MR Szimfonikusokat Vajda Gergely vezényelte) és a technikai kivitelezéssel felzárkóztunk a fantasztikus képességű, Neue Oper Wientől érkezett énekesekhez. Harmadszor tartottuk itt az Új Magyar Zenei Fórum zeneszerzőversenyének zenekari döntőjét és díjátadó gálakoncertjét is, együttműködve a Budapest Music Centerrel. Meggyőződésem, hogy lehetetlen nem preferálnunk a modern zenét, hiszen a Művészetek Palotája kortárs épület, saját korunk egyik emblemikus megjelenítője. ■

Prokofjev-ünnep Berlinben

Az egykor Walter Felsenstein nevével fémjelzett Komische Operben újabban ritkán játszott szerzők darabjait is műsorra tűzik. Az új intendáns, az ausztrál Barrie Kosky irányításával megújult a repertoár. Tavaly Kurt Weill műveire szántak egy hetet, a minap Szergej Prokofjev életművéből mazsoláztak. És miközben Kosky szívesen importál rendezőket és dirigenseket szülőhazájából, az operaház főzeneigazgatói székét a magyar Nánási Henrik foglalta el.

❖ Lindner András / Berlin

A szenzációt A tüzes angyal premierje szolgáltatta: Berlinben több mint negyven éve nem volt hallható. Valerij Brjusov 1908-ban írt regénye 1919-ben került a New Yorkban tartózkodó Prokofjev kezébe, és a történet rögtön magával ragadta. Őrült nő, Mefisztó, Faust, inkvizítor, megszállott apácák – mi kell még? A librettót maga írta, ügyesen zsonglörködik benne a szereplőkkel és antirealista történésekkel. A sokak szerint legjobb Prokofjev-opera a középkori Németországban játszódik. Az Újvilágból hazatérő Ruprecht lovag egy fogadóban találkozik az attrakzív, de hisztérikus Renátával, aki elmeséli, hogy gyermekként folyton látomások gyötörték, és ő beleszeretett az egyikbe, a Mádielnek hívott Tűz angyalába. Amikor később a sors összehozza Heinrich gróffal, a lány Mádiel emberi inkarnációját véli felismerni benne. Viszonyuk lesz, de Heinrich hamar otthagyja a lányt, és Renáta azóta is őt keresi. Ruprecht megígéri, hogy a varázsló Agrippa és a fekete mágia révén segít megtalálni. Sikerül is, de Heinrich újra ellöki magától a nőt, aki kiábrándul belőle, és azt kéri Ruprechtől, hogy ölje meg, cserébe hozzá megy feleségül. A lovag párbajra hívja a gróft, akiben azonban Renáta újra a Tűz angyalát látja, ezért ellentétes parancsot ad. A lovag majdnem halálos sebet kap, de amikor felépül, hiába könyörög Renátának, hogy legyen a felesége, ő elmenekül. Az utolsó képben egy zárdában látjuk a lányt,

Jelenet A tüzes angyal berlini előadásából – Prokofjev ügyesen zsonglörködött a szereplőkkel és az antirealista történésekkel

A három narancs szerelmese a magyar származású Andreas Homoki rendezésében került színre. A produkció felújítás volt, de mégis frissnek hatott

ahol hisztérikus viselkedésével megőrjíti az apácákat. Az inkvizítor ki akarja űzni az ördögöt belőle, boszorkányként megégetik.

Benedict Andrews ausztrál rendező a 21. századba helyezte a cselekményt. A jelent öltözékében is megjelenítő Ruprecht egy garniszállóban találkozik Renátával. Bár a mű ötfelvonásos, a hőmpölygő zene nem enged szünetet. A több mint kétórás darabot egyhuzamban játszották, a megszakítások kizökkentették volna a nézőt a történet követéséből, a közjátékok amúgyis megteremtik az átmenetet egyik felvonásból a másikba, és a feszültséget is fenntartják. Az orosz-szovjet zeneszerző 1919 és 1927 között írta az operát, és bár 1923-ban elkészült a zongorakivonat, a teljes mű hangszerelésével lassan haladt. A scenikus premierre végül 1928-ban sor kerülhetett volna Berlinben; Bruno Walter akarta bemutatni, de Prokofjev nem végzett időben a zenekari szólamok leírásával, ezért elállt az ősbemutatótól. Egymásra neheztek – írja Daniel Jaffe angol zenetörténész Prokofjev monográfiájában –, a partitúra ugyanis szeptemberre elkészült, a dirigens azonban hajthatatlan volt, és a következő tavaszra sem vette számításba az előadását. Nem is mutatták be Prokofjev életében, a sztálini kultúrbürokraták dekadens zenének titulálták. 1954 végén került sor Párizsban a koncertszerű premierre, aztán egy évre rá, a La Fenicében játszották, Giorgio Strehler rendezésében.

Prokofjevet sajátos kompozíciós stílusa szinte kötelezte a tüzes angyal megírására; kedvelte ugyanis a szakadatlanul ismétlődő zenei motívumokat, az ostinato ritmusokat – említi Nánási Henrik a Gramofonnak. Ezekkel a zenei eszközökkel ugyanis jól lehet ábrázolni a mániákusan visszatérő gondolatokat. Johannes Schütz végtelékig lecsúszasztott színpadképei, a könnyen változtatható modul díszletelemek és a forgószínpad jól segítették a gyors, filmszerű jelenetváltásokat. Rendkívül plasztikus volt például, amikor az opera egyik csúcspontjának tekinthető nagyjelenetben – miközben Renáta elmeséli, hogy mi történt vele – a színpad forogni kezdett, és a szemünk előtt vált felnőtt belőle. A változást a rendező azonos frizurával és ruhában ábrázolt, mind nagyobb lánnyá cseperedő hasonmásokkal szimbolizálta. Jó rendezői elgondolás volt még párhuzamba állítani a szűk szállodai szobákat a zárda celláival. Mindkettőnek nyomasztó a bezártsága, és egyformán az epekedés szimbólumai. A darab végére a lány elenség lesz, akit el kell taposni, mert a benne megbúvó erő a törvények szétrobbantásával fenyeget. Talán ő a tüzes angyal, végtére is Mádielt magában hordozza, tűzhalála a szentté válás tudatalatti aktusát jelentheti – morfondíroz a műsorfüzetben Andrews. A filmszerű, szürrealista drámában Mephistopheles is kap egy nagyjelenetet, amikor egy gyermek letépett karját rágcsálja, majd a kart hirtelen az álla alá rakja és ördögi hegedülésbe kezd vele.

CRUMB ÉS A BERLINI FILHARMONIKUSOK

Az évtizedek óta töretlenül magas hőfokon muzsikáló zenekart januárban a végig apró gesztusokkal operáló Zubin Mehta dirigálta a Philharmonie-ban. A programban két mű szerepelt: előbb a Magyarországon kevésbé ismert kortárs amerikai szerző, George Crumb 1970-ben komponált *Ancient Voices of Children* című dalciklusa, amelyet a szerző két énekhangra és különleges hangszereket – köztük éneklő fűrészt és játékgongorát – felvonultató kis hangszeres együttesre írt, Federico Garcia Lorca szövegeire. A Debussyt és Bartókot különösen nagyrabecsülő, idén 85 esztendő Crumb művében rendkívül bizarr hangszínekkel és effektusokkal él, amelyeket elsősorban a szoprán szólista (a berlini előadásban a kiváló Marlis Petersen) teremt elő a preparált zongorába hajolva. De egyedi hangzást produkál az elhangolt mandolin és a preparált hárfá is. A gyermekszoprán sokáig a háttérből hallatszik, de miután az előadóktól több művében is ki-be mozgást követelő Crumb itt sem tagadja meg önmagát, a félórás kompozíció végén ő is megjelenik. A szünet után a zenekar Anton Bruckner befejezetlenül maradt IX. (d-moll) szimfóniáját tolmácsolta – ritkán hallható drámai erővel.

Az operát orosz nyelven adták elő, de a nézők kis képernyőkön németül, angolul, franciául és törökül is olvashatták a szöveget. Renátát Svetlana Szozdatyeva orosz szoprán, Ruprechtet Evez Abdulla azeri bariton, Agrippát és Mephistophelest pedig a szentpétervári tenor, Dimitrij Golovnyin jelenítette meg – valamennyien szuggesztívan,

jó énekesi képességek birtokában. Heinrichet és az Inkvizitort a Komische Oper oszlopa, Jens Larsen basszista keltette életre. Hogy érthető legyen a szöveg, német fordításban fele tempók kellett volna, ráadásul Renáta monológja – így Nánási – csak oroszul lehet hiteles. Ki kell emelni még a David Cavelius vezette énekkart, amely ihletetten tolmácsolta Prokofjev zenéjét, és dicséret illeti a zenekart is, de legfőképp a produkciót mesterien kézben tartó főzeneigazgatót.

Amíg A tüzes angyal inkább horroldráma, a Prokofjev-héten bemutatott másik opera, *A három narancs* szerelmese Meseországban játszódik. A depresszióba esett ifjú herceget Fata Morgana boszorkány azzal az átokkal sújtja, hogy három narancssal kell szerelembe esnie. Ennek az 1921 végén, Chicagóban bemutatott darabnak a szövegét is a zeneszerző írta, de a Carlo Gozzi színműve nyomán készített orosz nyelvű librettó most németül hangzott el. Andreas Homoki már évekkel ezelőtt megrendezte Prokofjev legnépszerűbb operáját; ez a produkció felújítás volt, mégis frissnek hatott. A pergő rendezésben csupán a herceg megnevettetését szolgáló, óriási papírállat-figurák ide-oda húzogatása tűnt túlságosan naivnak. Vígopera – mondják, stílusa azonban más, mint a hasonló karakterű olasz és német daraboké. Prokofjev amúgy sem szerette, ha zenéjének groteszk, vicces oldalát emelték ki, szívesebben nevezte ezt scherzo-szerűnek. A három narancs szerelmésében nincsenek hús-vér figurák, mint Mozart vagy Rossini műveiben – említi Jaffe –; az opera inkább a pantomimra emlékeztet, amibe cirkuszi technikák alkalmazása, akrobatika is beletartozik, és ami mögött Vsevolod Meyerhold orosz színházigazgató intenciói állhatnak, aki beavatta a zeneszerzőt saját antirealista színházi koncepciójába. Prokofjevnek sem elődje, sem utóda nincsen, zenéje teljesen eredeti – állítja az orosz opera szakértője, Mihail Jurowski dirigens. Olyan, mint egy kubista festmény: apró elemekből áll össze, a komponálás idején a zeneszerző ugyanis ennek a képzőművészeti irányzatnak volt a lelkes híve. A Herceg alakját a szép lírai tenort birtokló Mirko Roschkowski formálta meg, de kitűnt Annette Seiltgen (Fata Morgana), Carsten Sabrowski (Király) és a remekül komédiázó Peter Renz tenor (Truffaldino) is. Ezen az estén is főszereplővé emelkedett a kórus, az észt Mihkel Kütson vezényelt.

Egy kamarakonzert és egy némafilmet a zeneszerző zongoraműveivel kísérő este mellett a Prokofjev-hét programjában a valódi zenei mese is megjelent: a pedagógiai szempontból is mesterműnek tekinthető Péter és a farkas, amelyet az akkor már négy éve hazájába visszatért Prokofjev 1936-ban, narrátorra és zenekarra komponált. A kisgyermekhez szóló kompozíció morálisan is példamutató, a farkast ugyanis nem ölik meg, hanem az állatkertbe viszik. A nézőteret zsúfolásig megtöltő, végig fegyelmetlenül viselkedő gyereksereg előtt az ausztrál Matthew Toogood dirigálta a zenekart, és Max Hopp volt a mesélő, aki láthatóan nagy kedvvel regélte a szöveget.

**„Amíg örömet szerez –
magunknak és a közönségnek”**

AMADINDA 30

A nyolcvanas évek elején négy fiatal elhatározza, hogy ütőhangszeres együttest hoz létre. Anélkül, hogy lennének hangszereik; anélkül, hogy komoly múltja lenne az ütőegyütteseknek Magyarországon; anélkül, hogy a koncertezéshez szükséges infrastruktúra a rendelkezésükre állna; anélkül, hogy mindeerre lenne pénzük. Nem szégyenlősek, utcazenével keresik meg az induló hangszerpark árát. És tehetségük is van, ezt sem titkolják. Nagytermi koncerttel kezdenek, díjat nyernek Darmstadtban, megnyerik az egyik legrangosabb nemzetközi kortárszenei versenyt. Ma ők a szakma egyik legnevesebb képviselői világszerte, Cage, Ligeti, Reich írt nekik darabokat. Születésnap estiüket pontosan bemutatkozó koncertjük harmincadik évfordulóján tartják. Rác Zoltánnal idézzük fel az Amadinda elmúlt három évtizedét.

Gramofon: Milyen közegben alakult meg az *Amadinda*?

Rác Zoltán: A megalakulásunktól a rendszerváltásig megvoltak azok a jellegzetes problémák, amelyekkel az akkori kelet-európai országokban bárhol találkoztunk volna. Ennek ellenére támogató közeg vett minket körül, folyamatos érdeklődéssel, nem éreztünk ellenállást. A közönség az alternatív kultúra körébe sorolt bennünket, aminek enyhe ellenzéki íze volt, de mi erre rá is tettünk egy lapáttal, az akkori demokratikus ellenzékhez csatlakozva léptünk fel bizonyos ügyekért. Nem óvatosan kezdtünk, hanem robbanászerűen, de a szerencse is mellénk szegődött. Bemutatkozó koncertünket a Zeneakadémia Nagytermében tartottuk 1984. május 18-án, ezt követte még egy nagytermi koncert a 180-as Csoporttal, ugyanebben az évben Darmstadtban kaptunk komoly elismerést, egy évre rá pedig az egyik leg-

rangosabb európai kortárszenei versenyt, a rotterdami Gaudeamust nyertük meg. Olyan híre ment ennek Magyarországon, az egycsatornás televízió világában, hogy a nevünk egyik napról a másikra bekerült a köztudatba. Többek közt ezeknek a sikereknek köszönhetően hívtak meg minket az első európai ütőhangszeres fesztiválra, a legnagyobb együttesek közé, ez volt a Percussion '88. Csodálkozva vettek minket körbe, senki nem hitte el, hogy ennek a műfajnak az infrastruktúráját Kelet-Európában is meg lehet teremteni.

G.: Hogyan tudtak bekerülni az európai vérkeringésbe, amikor a legfrissebb művek kottáinak beszerzése is külön művészetnek számított?

R. Z.: Nem a nehézségekkel foglalkoztunk, hanem azzal, hogy mit akarunk csinálni, és ehhez milyen lépések szük-

Bojtos Károly: RÉZLEMEZ, AUTÓFÉKDOB ÉS EGYÉB EMLÉKEK

Bojtos Károly – az együttesi munka mellett – 2000-től a Dunaharaszti Városi Zeneiskola tanára is. A héten két munkanap, valamint szombatoként tanít. A kettőt időben nem mindig lehet problémamentesen összehozni. Volt olyan év, amikor péntekenként egytől este tízig tanított, majd szombaton fél nyolcra jött az első tanítvány. Közben azért hazament... Az együttesben ő a hangszerfejlesztési- és kutatási program vezetője, az *Amadinda* koncertjeinek logisztikai előkészítője.

„Az együttesnek meglehetősen nagy hangszerparkja van, melynek egy része a klasszikus értelemben vett hangszer, valamint olyan eszközök, és tárgyak, melyek az ütőhangszeres műfajban hangszerként használhatóak. Természetesen a műsor határozza meg, hogy egy produkciónak milyen hangszerek kelljenek. A logisztikus gyakorlatilag az ekkor kialakuló halmazt kezeli, felülyi, vagy a hiányzó dolgok beszerzéséről gondoskodik a produkció végéig. Az Európán belüli koncertekre mindig a saját hangszereinket visszük, általában fuvarozóval, 3,5–7,5 tonnás autóval. Tengerentúli koncerthez igyekszünk helyben kölcsönkérni, vagy bérelni olyan hangszereket, melyek szinte mindenütt megtalálhatóak. Természetesen még ekkor is vannak olyan speciális hangszerek, amik cargóval utaznak. Ez mindig izgalmas, és bonyolult helyzetet is létrehozhat. Egyszer az egyik cargo cég ragaszkodott ahhoz, hogy a hivatalos papírra ne csak azt írjam fel, hogy ütőhangszerek vannak aládában, hanem azt is, hogy pontosan mi, és a jellemzőiket is. Egy hetembe telt, mire az összes kis hangszert egyenként összeírtam, a nevüket, méretüket, súlyukat, értéküket. Otthon a konyhai mérleggel méregettem, hány gramm a maracas... Aztán egy excel fájlba írtam meg a listát, amit nem tudtam floppyra menteni, mert olyan nagy volt. A legrosszabb élményem ezzel kapcsolatban egy lastrához, magyarul

viharlemezhöz fűződik. Úgy csomagoltam be ezt a fél milliméter vastag, nyolcvan centi széles és másfél méter magas rézlapot, hogy két, egyenként egy centiméter vastag rétegelt falemez közé tettem, a két falemezt pedig egymáshoz csavaroztam. Úgy nézett ki, mint egy közöséges nagy falap. A hazafele úton valahol elveszett, nem érkezett meg Budapestre. Nekünk viszont jött a következő koncert, és szükségünk lett volna a többi hangszerre, amit hazahoztunk Ausztráliából, és ami ezzel a »deszkával« egy cargóban volt. Csakhogy a vám addig nem adta ki a teljes küldeményt, amíg egy hiányzott belőle. Jártam a hivatalokba engedélyt kérni, végül, az utolsó pillanatban megkaptuk a többi hangszerünket, addigra már vámparancsokkal is beszéltem. Hangszerfejlesztéssel kapcsolatban is van egy történetem: Autó fékdobot már régóta használtunk, mikor is egy műben hat különböző hangra lett szükség. Ezt is be kellett szerezni. A régi Skodák fékdobjának gyönyörű hangja volt; elmentem hát egy kalapáccsal az autóbontóba, és elkezdtem ütögetni az egyes darabokat, amíg meg nem találtam a legmegfelelőbbeket. Ezek persze nem olyan hangolásúak voltak, ami nekem tetszett volna, úgyhogy kerestem egy fémesztergályost, és mondtam neki, hogy na, akkor ezeket most meg kellene hangolni. Furcsán nézett. Tündéri ember, máig tartjuk a kapcsolatot.”

Forrás: Amadinda ütőgyüttes

ségesek. Például hangszert szerettünk volna vásárolni, és kisbuszt, amivel eljuthattunk a hangszerekkel együtt a koncertjeinkre. Ennek érdekében 1984–85 nyarán nem túl ünnepélyes vállalkozásba fogtunk: külföldön utcazenészek álltunk, és egy halom pénzt kerestünk. Ebből filéreket használtunk a saját megélhetésünkre, viszont megvettük az induló hangszerparkunkat. A másfél éves Amadinda már olyan hangszerparkkal dicsekedhetett, amit megcsodáltak a magyar kollégák.

G.: *Korábban is működtek ütőhangszeres együttesek Magyarországon?*

R. Z.: Működtek, csak nem tűztek ki olyan célokat maguk elé, mint mi. Zeneiskolai tanárom, Balázs Oszkár alapította meg a Budapesti Ütőgyüttest, amelynek tagjai az Operaházban, a MÁV Zenekarban és más zenekaroknál dolgoztak. Tizennyolc éves fiatalként rendszeresen játszottam velük, ez nagy megtiszteltetésnek számított. Létezett továbbá a Debreceni és a Győri Zeneművészeti Főiskola ütőhangszeres együttese, de mindig változó felállásban, iskolai formációkról lévén szó. Sajnálatos módon éppen a Zeneakadémián nem tanított olyan egyéniség, aki össze tudta volna verbuválni a fiatalokat hasonló tevékenységre.

G.: *Milyen külföldi minták álltak előttetek?*

R. Z.: Még konzis diákként hallottam a Strasbourgi Ütőgyüttest a Zeneakadémián, 1977-ben. Ez az elementáris élmény nyitotta fel a szememet arra, hogy az ütőhangszeres művészetnek olyan tág perspektívái is léteznek,

amelyeket addig nem ismertem. Érdekes módon később mégsem a franciák, hanem a kanadai, más hangzású, filozófiájú, repertoárú Nexus együttes lett az etalon. Egyik alapító tagjuk, Bob Becker fellép a májusi születésnap koncertünkön.

G.: *Az Amadinda megalakulásakor már működött az Új Zenei Stúdió, a 180-as csoport. Kapcsolatban álltatok velük?*

R. Z.: Hogyne, és mindkét együttes meghatározónak bizonyult a zenei fejlődésünkben. Én már jóval az Amadinda indulása előtt részt vettem az Új Zenei Stúdió produkcióiban, komoly szakmai támogatást is kaptam tőlük. Simon Albert, Dobszay László, Kurtág György, Dukay Barnabás, Eötvös Péter, Jeney Zoltán, Kocsis Zoltán, Sáry László, Vidovszky László, Wilhelm András – ők a mi apáink, ők alakították a gondolkodásunkat olyanná, ami az Amadinda művészi profiljában ma is világosan felismerhető.

Mi már egyébként 1982 őszén elkezdtük a munkát, mint a Zeneakadémia ütőgyüttese, és csak másfél év után, amikor életképesnek éreztük magunkat, vettük fel az Amadinda nevet.

G.: *Miért éppen négyen alakítottatok együttest?*

R. Z.: A létszám dilemmát okozott. Mivel a három legjelentősebb csapat, a strasbourg-iak, a Nexus és a svéd Kroumata is hatfős volt, a zeneszerzők hat előadóra írtak, a repertoár döntő része tehát ekkora együttes megalakítását indokolta volna. Én azonban azt javasoltam, és a töb-

Holló Aurél: ÚJ MEGVILÁGÍTÁS

Az Amadinda repertoárja négy pillérré épül: kortárs zene, tradicionális zene, klasszikus zenei átíratok és az együttes tagjainak saját kompozíciói. Utóbbi két területen Holló Aurél és Váczi Zoltán komoly eredményekkel járultak hozzá a spektrum szélesítéséhez.

„A zeneszerzés 13-14 éves koromban kezdett foglalkoztatni – meséli Holló Aurél. – Otthon kazettás magnóra vettem fel az általam rögtönzött kis darabokat, melyeket Orff-hangszereken játszottam – ezek egyszerű, rezonátorládával ellátott, diatonikusan hangolt fa-, illetve fémhanglajos hangszerek voltak. Némi grafománia is szorulhatott belém, mert szerettem leírni dolgokat anélkül, hogy különösebben érdekelt volna, hogyan szólnak. Tetszett, hogy egy általam kitalált »zene« papírra kerül. Azaz érdekelt a hangzó eredmény, de legalább annyira vonzott a kottakép is – az utóbbi gyakran általam már ismert darabokra emlékeztetett. Érdeklődni kezdtem az odahaza talált partitúrák iránt – először Beethoven-szimfóniák felvételeit kezdtem hallgatni, de hamarosan foglalkoztatni kezdett a 20. századi zenetörténet. Sokáig ezeket a műveket éreztem a magam számára a legfontosabb inspirációs forrásnak. Ugyanakkor soha nem zeneszerzőként, sokkal inkább előadóként tekintettem magamra.

Az ütőhangszeres tanulmányaimmal párhuzamosan azonban mindig tanultam zeneszerzést is. A győri zeneművészeti szakközépiskolában Reményi Attilához jártam, aki inspiráló személyiségként hatott rám, elsősorban azért, mert darabjait, az általa képviselt, nekem avantgárdnak tűnő stílust érdekesnek találtam. Imponáló volt, hogy műveinek kottái Lutoslawski, Penderecki akkori partitúráira emlékeztettek. Később, a Zeneakadémián Soproni Józsefnél tanultam, el is végeztem mind az öt évet, de a zeneszerzésre mindig csupán kiegészítő stúdiumként tekintettem.

Valójában az ütőhangszerekkel való komolyabb elmélyülés, pontosabban az Amadindába való 1991-es bekerülésem terelte a zeneszerzői gondolkodásomat az ütőhangszeres zene irányába. Azelőtt kizárólag ütőhangszerekre nem komponáltam, hagyományos hangszerezésben, hagyományos formációkban gondolkodtam. Az együttesben aztán társra is találtam: Váczi Zolival 1996 körül dolgozni kezdtünk a beFORE JOHN című darabsorozatunkon, melyből ma már csupán a legelső

hiányzik. A ciklusban találhatóak általa vagy általam jegyzett darabok, valamint közös kompozíciók is – rengeteg izgalmas, eredeti ötlettel. Azt hiszem, sok friss, érdekes dolgot eszeltünk ki együtt. Annak ellenére, hogy ő nem tanult zeneszerző, sokat tanultam tőle a műhelymunkák során.

Azt, hogy melyik műből lesz átírat, az ember zenei érdeklődése határozza meg. Engem például gyermekkorom óta foglalkoztatott Ravel Le tombeau de Couperin című hattételes zongorasztíve. Lenyűgözött a Prélude tétel harmóniavilága, gyönyörűnek találtam, ahogyan Ravel a saját hangjaival megidézte Couperin szellemét. A szvit négy tételét végül 1995-ben dolgoztam át az Amadinda számára. Ugyanakkor érdekelték más dolgok is, például Stravinsky Le sacre du printemps-ja, melynek az első képét még kamasz fejjel átírtam zongora négykezésre – nemrég meg is találtam ezt a kottát. A lényeg: abból a műből lesz átírat, amelyre rácsodálkozok az ember, amit mindenáron meg szeretne szólaltatni a saját hangszerén.

Bár az Amadindának készített átírataim között találhatóak Gibbons-, Gershwin- és Muszorgszkij-darabok is, Debussy és Ravel művei vannak többségben. Az impresszionista zene és képzőművészet közel áll hozzám – a Rák jegyében született ember lévén álmodozó, a realitásokat időnként figyelmen kívül hagyó alkat vagyok, de ez nem jelenti azt, hogy Debussy és Ravel kizárólag az én kedvenceim lennének az Amadindában: mind a négyen imádjuk játszani ezeket a zenéket.

Hogy mely hangszereket választjuk a rendelkezésre állók közül, ha kreatív munkára kerül a sor, az attól függ, hogy átíratról vagy önálló kompozícióról van-e szó. Komponáláskor az ütőhangszerek általam ismert teljes spektrumában próbálok gondolkodni. Tekintettel arra, hogy mindig felmerülhet olyan ötlet, olyan technika, mely egy hangszer vagy eszköz nem a hagyományos módon szólaltat meg – szélsőséges példa lehet erre egy kaktusz megpengetett tuskójének felerősített hangja –, a lehetőségek végtelennek tűnnek. Egy átírat esetében más a helyzet. Orlando Gibbons 16–17. századi billentyűs zenéjét nyilván nem gamelán hangszereken képzelem el, vagy ha mégis, akkor az már a saját kompozíció vagy feldolgozás irányába mutat. Ilyenkor inkább a hagyományos dallamhangszerek (például marimba, vibrafon, harangjáték) lehetőségeit mérlegelem; azt, hogy ezek közül mely, melyek alkalmasak némileg új megvilágításba helyezni az eredeti művet.

A legszebb amadindás emlékeim közé tartozik a Művészetek Völgyében többször is megrendezett Ütősvölgy. Természetes közeg vett bennünket körül, és a közönséggel is más, közvetlenebb kapcsolatba kerülünk, mint a hagyományos koncerteken. Ezek az alkalmak a mai napig minden héten eszembe jutnak. Egyfajta paradicsomi állapotnak tűnnek azok a napok – hiányzik a VÖLGY. Legrosszabb emlékem egyértelműen a karambolunk volt – 1994-ben, egy dunaiújvárosi Amadinda-buliról hazafelé tartva a Mercedes kisbuszunkkal frontálisan ütköztünk egy személyautóval.

Az együttesből hárman is tanítunk, három különböző szinten: Bojtos Karcsi alapfokon, én középfokon, a Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskolában, Ráczi Zoli pedig a Zeneakadémián. Növendékeinknél biztosan tetten érhető egyfajta „amadindás” gondolkodásmód, de tudtommal egyik volt tanítványunk sem játszik tisztán ütőhangszeres formációban, azaz ütőegyüttesben. Nehéz és kalandos műfaj ez, rengeteg áldozattal, lemondással jár, és időnként elképesztő nehézségekkel találja magát szembe az ember. Szinte konstellációszerű feltételekre van szükség ahhoz, hogy egy ilyen együttes létrejöhessen, és évekig, évtizedekig professzionálisan működhessen.”

biek ezt el is fogadták, hogy mi már második generációs együttes leszünk, nekünk mást kell csinálnunk: alakuljunk meg négyen, és ha elég jók leszünk, mindig fogunk találni ötödik és hatodik embert, aki szívesen csatlakozik egy-egy produkcióra. Talán furcsán hangzik éppen tőlem, de azzal, hogy négyen alakultunk meg, megnyitottuk az ütőhangszeres műfajnak második nagy korszakát, és komoly részt vállaltunk abban, hogy kialakult egy új repertoár, immár négy előadóra.

Az előzményekhez tartozik, hogy az ütőegyüttes alakításának ötlete nem könnyen született meg a fejemben. Zeneakadémistaként készülődtem, mint a selyemhernyó, ami egyszer csak pillangó lesz, hogy diplomakoncertem után elhagyom az országot. Meg is tettem a lépéseket egy DAAD-ösztöndíj érdekében, fiatal pályatársaim, Váczi Zoltán és Sárkány Zsolt azonban 1982-ben olyan inspirációkkal gazdagodva tértek haza egy bayreuthi ösztöndíjas tartózkodásból, hogy megérezték, van egy olyan perspektíva, ami az ütőhangszeres kamarazene felé vinné őket. Csatlakozott hozzánk a nálunk idősebb Türk István, de ő nem nevezhető az Amadinda egykori tagjának. Ma is fülemben cseng, mit mondott 1984 februárjában, hallatlan becsületességgel: „Érzem, hogy itt valami fontos dolog kezdődik, és érzem, nem fogok tudni megfelelni neki.” Akkor került Bojtos Károly az együttesbe, az alakuló, 1984. májusi koncerten már vele léptünk színpadra. Májig egyetlen személyi változásként, 1991-ben Sárkány Zsoltot Holló Aurél váltotta az együttesben, aki azonban már addig is ötödik vagy hatodik emberként közreműködött a produkciókban, tehát ő a külső körben már korábban is az Amadinda tagjának számított. A személyi változás általában az egész együttesre kihat, megváltoztatja a bent maradó emberek viszonyát is, de nálunk ez nagyon jól sült el.

G.: *Hogyan bírtátok együtt ennyi éven keresztül?*

R. Z.: Egy vonósnégyes megteheti, hogy a tagjai csak a pódiumon találkoznak, vagy hogy az elsőhegedűs intéz mindent, de egy ütőegyüttes nem. A produkciót több fázisban kell előkészíteni, ez csapatmunkát igényel, a csapatmunka pedig összetart, itt mindenki fontos. Van, aki a koncertek logisztikai előkészítését végzi, másikkunk az együttes több ezer hangszerét gondozza és ügyel azok karbantartására, van, aki a próbákat szervezi, én a produkciók tervezéséért és a művészi munkáért vagyok felelős. Az óriási hangszerpark és a hangszerek méretei miatt különálló épületet bérlünk, mi vagyunk az egyetlen olyan magyar kamaragyüttes, amely évi hatmillió forintot költ el csupán munkafeltételeinek a biztosítására. A mi műfajunk nem olcsó, de az Amadinda megtanult a piacról élni és egyensúlyozni. Harminc éven keresztül mindig tudtuk, mi az a pénz, amiről

Fotós: Amadinda ütőegyüttes

Váczi Zoltán: TRADÍCIÓK NYOMÁBAN

Lehetetlen kiválasztani, melyik a legkedvesebb hangszer, hiszen az együttes két-háromezret őriz belőlük a kőbányai próbateremben, a pontos számot senki nem tudja, mindegyik egyformán kedves – mondja Váczi Zoltán. Sok köztük az egészen picike, kosárba összegyűjtve, de vannak hatalmas, fatörzsből kivájt dobok is a szekrény tetején. Utóbbiakkal Polinéziában találkoztak, majd fotók alapján, Magyarországon készítették el, saját kezűleg.

Váczi Zoltán és Rácz Zoltán 1987-ben harmincöt napot töltött Amerikában, ami akkor óriási dolognak számított. A repülőjegyhöz hat kupon is tartozott, az egyiket Alaszka vagy Hawaii-ra szóló utazásra lehetett felhasználni. Az utóbbit választották, tudván, hogy a Csendes-óceán középső táját jelölő, mintegy ezer szigetet magában foglaló Polinéziának fantasztikusan fejlett az ütőhangszeres kultúrája. A Hawaii-ról hozott szélharangocskák, ezek a zsinórra fűzött kagylók, most ott lógnak a próbateremben: eredeti funkciójuk, hogy a ház elé kilógatva, a szél által megcsörgetve elűzzék a rossz szellemeket.

„A tradicionális hangszer készítésének lényege, hogy mindig a helyszínen vagy a helyszínen szerzett élmények, adatok alapján készül a hangszer – meséli Váczi Zoltán. – Van, amikor ez sem sikerül: amikor például nem lehetett Kínából gongokat hozni, egy svájci cég elkezdte ezeket gyártani, de meg sem közelítették az eredetét – amit egyébként ma is egyszerű emberek készítenek. Az is érdekes, hogy a balinéz emberek nappal dolgoznak, például földművesként vagy postásként, aztán este, a falu szélén összegyűlnek, és muzsikálnak a csodálatos gongjaikkal, beszélgetnek, nekik ez a társadalmi érintkezésük. A postás vagy a földműves bámulatosan magas szinten tud dobolni.”

Az együttes mindig sok hang- és filmfelvételt hozott haza külföldi útjairól, de olyan is volt, hogy ha egy jelentős tradicionális zenész jött koncertezni Európába, annak a koncertjére odautaztak. „A tradicionális gondolkodástól idegen a kotta, apáról fiúra, mesterről tanítványra hagyományozódik a tudás. Egyszer kaptunk amadindakottát. Ez a mai Uganda területéről származó, xilofon-szerű hangszer ötféle és tizenkét darab hangot képes játszani, ebben a kottában egytől ötig tartó számsorok szerepeltek. A hangszer két oldalára térdepelnek a játékosok, az egyik elkezd, a másik pedig időben eltolva követi, hangjaival kiegészítve az első szólamot, mintha két fésű fogai illeszkednének egymásba. Szakrális, kultikus jelentése van annak, hogy az amadindakjáték két egyenrangú résztvevőt feltételez.”

Az ütőegyüttes a világ számos pontjáról származó zenéket szólat meg koncertjein, de Váczi Zoltán arra is felhívja figyelmet, hogy

ezek a zenék az adott kultúrában mind tánchoz kötődnek. Repertoárjukról talán csak az amerikai kontinens zenéje hiányzik, a vándorló közösségek ütőhangszeres kultúrája ugyanis kevésbé gazdag, mert vándorolnak, az ütőhangszerek nem könnyen szállíthatók. „Rácz Zoli volt kint Balin, és külön kocsi bérelt, hogy minél több helyre eljusson – folytatja Váczi Zoltán –, egy mestert kerestem, akit meg is talált; hangszereket is hozott, persze a bambuszhangszereket mi készítettük el itthon. Az együttes indulásakor afrikai zenéből volt a leggazdagabb az anyagunk, jártunk is Észak-Afrikában. Később kiderült, hogy Indonéziában vagy a világ számos más pontján is gazdag az ütőhangszeres kultúra. A leggyakoribb felfogás szerint a tradicionális ütős zene egyenlő az önkívületbe táncolással és örült dobolással. Azonban ugyanilyen jelentőséggel bír az is, amikor például egy távol-keleti templomban félóránként megütnek egy gongot, vagy az, hogy máshol kis pengetővel siratnak halottakat, de a csendes meditációban is fontos szerepet játszanak az ütőhangszerek.”

A tradicionális zene a 20–21. századi műzenét is alakította. A Holló Aurélnál közösen jegyzett beFORE JOHN sorozatban is a tradicionális ütőhangszeres magaskultúrák és a 20. század legkiemelkedőbb irányzatainak az összekapcsolására tettek kísérletet, bizonyos eredmények felismerésével, megtartásával, asszimilálásával, továbbgondolásával. „Az emberi élet előrehaladtával, a példaképek szükségszerű változásával a régebbi mesterek bennünk rejlő kepei nem múlnak el – hangzik ars poeticájuk –, sőt ezek egymásra vetülése révén mindenki egy olyan »arc« lenyomatát őrzi magában, amely egyik mesterének arca sem. A címben szereplő JOHN jelképezi ennek a belül levő mesterképnek a lenyomatát. A nemes gyöngy csak átereszt magán a fényt – minél tisztább, annál többet –, de ő maga nem világít.”

Forrás: Amadinda ütőegyüttes

nemcsak nekünk, hanem a családjainknak is le kell mondanunk ahhoz, hogy az Amadinda a számunkra elfogadható színvonalon működhessen. Természetesen voltak nehéz időszakok is, eddig minden évtized első két éve komoly megpróbáltatás elé állított minket, de mára ehhez is hozzászoktunk.

G.: *Rengeteg művet adtatok elő a három évtized alatt, rengeteget rendeltetek is. Mire vagy a legbüszkébb?*

R. Z.: Az egyik, amiért érdemes volt megalakítani az Amadindát, az a húsz év munkával elkészített, hatlemezes Cage-összkiadás. Minél inkább távolodunk a 20. század első felétől, annál inkább forrás értékűnek érzem ezt a sorozatot, hiszen a szerzővel is személyes kapcsolatban álltunk. Amikor az ember dolgozik, nem gondol arra, hogy hagy-e nyomot vagy sem. Utána talán. A másik életmű, amivel behatóan foglalkoztam, Steve Reiché, a darabjai többségét előadtam, dirigensként is, vele is közeli kapcsolatba kerültünk, az Amadinda huszonötödik születésnapjára kaptunk tőle egy darabot, a Mallet Quartettet. Az ő zenéjéhez érzelmi szálak is kötnek: a Tehillim, amit 1984 őszén a 180-as csoporttal szólaltattunk meg, revelációt jelentett. Már az 1970-es évek végén megérintett a repetitív zene, és érdekes módon először Philip Glass, akinek a zenéjétől mára némileg eltávolodtam. Reich viszont a mai napig érdekel, emellett Xenakis is foglalkoztat, és Messiaen, de nem mint ütőhangszerest, hiszen az elmúlt tíz évben sokat vezényeltem is. Egy lépésre vagyunk attól, hogy befejezzük a Ligeti-életműsorozatot, amelynek során az UMZE kamaraegyüttessel és kiváló magyar zenészek közreműködésével, hiánytalanul előadtuk az 1956 után keletkezett alkotásokat.

G.: *Az utóbbi időben egyre többször dolgozol fiatalokkal, a Ligeti-koncerten is a Zeneakadémia zenekarát vezényled. Vannak erre nézve hosszabb távú terveid?*

R. Z.: Szeretek fiatalokkal dolgozni, és következő tíz évben a fiatalok segítése, szakmai támogatása hangsúlyosan lesz jelen a mindennapjaimban. Harminc év után megvan az a hitelem és kapcsolatrendszerem, aminek köszönhetően – ha ők is megteszik ehhez a lépéseket – olyan helyzetbe tudok hozni fiatalokat, amibe önerejükből talán nem sikerülne kerülniük. Az Amadinda Percussion Project költségeit az Amadinda nem fogja tudni állni, ehhez pályázni kell majd, és kitalálni a működési formát, az együttműködés kereteit a Zeneakadémiával, fesztiválokkal, a mindenkor kulturális kormányzattal. Pozitív fogadtatásra számíthatunk, mert akikkel eddig megosztottam a tervemet, mind pozitívan reagáltak.

G.: *Meddig csináljátok?*

R. Z.: Amíg örömet szerez – magunknak és a közönségnek. Amíg meg tudjuk őrizni a lendületünket. Ha a Teremtő megengedi, hogy erőben és egészségben folytathassam a munkámat, kedvem szerint, akkor hatvanöt évesen szeretnék majd visszavonulni. Tanítani sem szeretnék azon túl. Elolvasom azt a sok könyvet, amire eddig nem volt időm.

Az ütőegyüttes hivatalos honlapja: www.amadinda.com

Tavaszi koncertek:

Május 2. Kodály Központ Pécs, Amadinda–Presser koncert

Május 7. Művészetek Palotája, Hommage à Ligeti

Május 18. Zeneakadémia, születésnap koncert

Május 28. A Magyar Rádió Con tempo sorozatában

A karatézó korrepetitor

Seiretsu! Amikor a karate-edzésen elhangzik a sorakozóra felhívó vezényszó, Nagy László Adrián körül megszűnik a világ. Nem orgonaművész többé, nem zongorakísérő a Honvéd Férfikarnál, nem korrepetitor az Erkel Színház kórusánál, nem templomi orgonista, nem frontember két crossover együttesben. Amikor viszont az edzésnek vége, akkor mindez egyszerre.

✦ Várkonyi Tamás

„Otthoni környezetben találkoztam először a zenével, bár nem volt zenész a családban, leszámítva egy jazz-zongorista nagybácsit. Illetve egyik nagyapám remekül hegedült, bár kottát nem tudott olvasni, neki a magyarnóta volt a zene; még nyolcvanéves kora felett is fantasztikusan játszott ezeket – kezd mesélni a művész. – Húgommal együtt egészen kiskorunkban kezdtek zenére taníttatni zeneszerető szüleim. A Zeneakadémia zongora előkészítő szakára jártam tízéves koromtól, Keveházi Gyöngyihez, majd az egyetemi évek alatt Falvai Sándorhoz. Azonban nem éreztem magam a helyemen, így abbahagytam a Zeneakadémiát, és elvégeztem a teológia szakot. Közben pár év után az egyik kedves zeneiskolai igazgató barátom, aki tudta, hogy autodidakta módon tizenéves korom óta orgonálok, megkérdezte, nincs-e kedvem beiratkozni hozzájuk, mert most indul az orgona szak. Végül is miért ne? – gondoltam, és amikor elkezdtem, kiderült, hogy jól érzem magam, és nem is megy rosszul. Így kezdtem huszonnégy éves fejjel orgonálni tanulni.” Ma már több mint tizenhat éve a budai ferences templom orgonistája. Akkor lett az, amikor négy gyermeke közül a második megszületett. Felesége csellótanár, nagyobbik lánya idén érettségizik a Bartók Konziban, és csellistaként a barokk zene érdekli. Kisebbik lánya tizennégy éves lesz a nyáron, ő már tíz éve közölte, hogy jazzénekes lesz, és emellett azóta is kitarart. Nagyobbik fia – bár őt se kerülte el a zenei tehetség – jobban érdeklődik a hangfelvétel-készítés és a zenei háttér munkák iránt. A legkisebb tízéves múlt, lelkesen zongorázik és dobol. Zenész család tehát a javából.

Adrián tizenkét éve a Honvéd Férfikar korrepetitora és zongorakísérője. Sokféle feladatot kell ellátnia, hiszen a kórus széles repertoárján oratorikus művek, operák is szerepelnek – ezeknek a próbáin a zenekari részt kell játszania, de az a cappella művek betanításában is fontos szerepet kap. A zongora- vagy orgonakíséretes művek előadásában is értelemszerűen részt vesz; utóbbira példa Liszt Rekviemje, amelyből nemrég lemez is készült. Néha kirándulnak a jazz, a pop irányába is, hiszen ilyen felkérések is érkeznek az együtteshez. Ekkor jazzes átíratok készítőjeként is kivészi a részét a munkából, de saját kóruskoncertekre is készí-

Forrás: Honvéd Együttes

tett már feldolgozásokat – például Bach-művekből vagy operarészletekből. A Budapesti Fesztiválzenekar orgonistája is, alkalmanként a Modern Art Orchestrában is zenél. Játsszik Rózsa Magdi önálló estjén, ami két éve megy a Pesti Színházban, tízfős zenekar kíséretével. Nagy László Adrián két önálló projektben is benne van. Az egyik a SaxOrgan duó, amelyet egyik legkedvesebb barátjával, Zsömivel, azaz Zsemlye Sándor jazz-szaxofonossal alakított. Egy turnén ismerkedtek meg, és hamar kiderült, sok mindentről hasonlóan gondolkodnak. Időről időre koncerteznek, pár éve lemezt is készítettek, amelyre barokk zenéktől a saját számokig sok minden felkerült. A másik formáció a Klasszikon, amit ötödmagával alapított, és amellyel operaáriákat adnak elő – kicsit másképp. Övé az alapkonceptió, ő viszi az átíratot, de aztán mindenki hozzáteszi a maga ötleteit.

„Sokféle dolgot csinálok, élvezem ezt a változatosságot – mondja. – A munkáimat legtöbbször kikapcsolódásként élem meg. Ami a valódi rendszeres fizikai és szellemi regenerálódást jelent számomra, az a karate. Szülőként ragadtam ott az edzéseken, már csak azt bánom, hogy nem előbb kezdtem...”

A Honvéd Együttes honlapja:

www.honvedart.hu

A zenélés és a zenehallgatás öröme

Egész évben változatos esti koncertekkel és családi hangversenyekkel várja a zenebarátokat a Duna Szimfonikus Zenekar. Az együttes két vezetőjét, Deák András karmestert és Szklenár Ferenc művészeti vezetőt kérdeztük a művészi munka pilléiről, a hagyományokról, a programokat meghatározó elképzelésekről.

⇨ VT

A Duna Szimfonikus Zenekar kapta meg 2013-ban a Gramofon Különdíjat. Erről, valamint általában az elismerésekről Szklenár Ferenc elmondta: „A zenekar tagjai és mi, vezetők is örülünk a díjnak, mert visszaigazolást jelentenek, hogy jó úton járunk. Az elképzeléseinket és azok megvalósulását nemcsak a közönség értékeli tapssal és jegyvásárlással, hanem a szakma is értékékként fogadja programjainkat. Különösen kitüntetett a Gramofon Különdíj, mert itt magas a mérce, és kiemelkedő

Szklénár Ferenc

Deák András

művészekkel együtt kaptuk az elismerést.” Lapzártakor érkezett a hír egy másik kitüntetésről: Deák András karmesternek a kultúra és közművelődés terén kifejtett kiemelkedő tevékenysége elismeréseként Törökbálint kultúrájáért díjat adományozott Törökbálint Város Önkormányzatának Képviselő-testülete.

„Huszonegyedik éve vagyok a zenekarnál – mondja Deák András –, és én állítom össze a bérleti programokat. Az egyik legfontosabb szempont, hogy a közönségnek vonzóak legyenek a műsorok. Természetesen nem lehet mindig Újvilág-szimfóniát és hasonló sikerszámokat játszani, de törekszünk úgy összeállítani a programokat, hogy legyenek benne a zenekar számára is érdekességek, valamint lehetőség szerint tarthassunk évadonként egy ősbemutatót is. A másik szempont, hogy a sorra kerülő művek elősegítsék a zenekar fejlődését, új feladatok elé állítsák a zenészeket.”

„Ennek a zenekarnak az életét, műsorpolitikáját is befolyásolja az élő, gazdag kapcsolatrendszer, hiszen támogatás és partnerek nélkül nehéz volna változatos, nívós kulturális programokat létrehozni – veszi át a szót Szklenár Ferenc művészeti vezető. – A Fischer Annie-ösztöndíjasok például kedvező feltételekkel léphetnek fel nálunk; ez nekik is rangos megnyilvánulási lehetőség, és a közönség is jól jár, mert újabb és újabb kiváló tehetségeket ismerhet meg. Tíz éve együttműködünk az azerbajdzsáni nagykövetséggel, ők közvetítik nekünk első számú művészeiket. Magasan kvalifikált, Európát, világot járó muzikusokról van szó, akiket önerőből nem tudnánk meghívni. A közönség és a zenekar igényeit szolgálja az évente megrendezett kamarahangverseny is. Gyakorló muzikusként mondom, hogy ha az ember egy ilyen koncertre készül, az egész évre megadja a

motivációt, az önképzés lehetőségét. Különleges élményt jelent kilépni a zenekarból, és más formációban játszani a színpadon.”

Deák András a karmester szemszögéből közelít: „A kamarazenélés a zenekari játékra is jótékonyan hat, hiszen arra ösztönzi a muzikusokat, hogy ne csak a saját szólamukra, hanem a zenekari szövet egészére, a szekciók közötti arányokra is figyeljenek. Ez azért különösen fontos, mert az akusztikai sajátosságok miatt másképpen szól a zenekar ott, ahol a fúvósok ülnek, megint mást hallanak a hegedűsök vagy akár a karmesteri pulpituson álló dirigens. A legjobb helyzetben a közönség van: a nézőtéren szól a legjobban a zenekar.”

Az együttes éves programjában nagy hagyománya van a családi hangversenyeknek is – ezek jelentik a működés másik pillérét. A Családi matiné alkalmain vasárnap délelőttként rendezik, Zelinka Tamás műsorvezetésével. Ebben az évadban Gál Zsuzsa Az én zeneszerzőm című könyve adja a tematikát, ez alapján haladnak a barokk kortól a 20. századig. „Rögtön főiskola után kerültem a zenekarhoz – mondja Szklenár Ferenc –, s akkor Lukin László tanár úr vezette a hangversenyeket. A közönség sorában ma is ülnek olyanok, akik több évtizede járnak ide. Az esti bérletes koncerteken is van műsorvezetés, a hallgatóság igényli ezt a szakmai irányítást. A nem túl nagy teremnek előnye, hogy a koncertek családiasak; van, hogy egy emberként kacag a nézőtér egy-egy zenetörténeti anekdotán vagy érdekességen. Ez az oldott légkör egyaránt növeli a zenélés és a zenehallgatás örömét.”

A Duna Szimfonikus Zenekar honlapja:

www.dunaszimfonikusok.hu

Tavaszi színekavalkád a Nemzeti Filharmonikusokkal

Nyolc nagyzenekari koncertműsort szólaltatnak meg a Nemzeti Filharmonikusok bő két hónap alatt, valamint törökországi turnén vesznek részt. Kocsis Zoltán együttese több nagyszabású zenével készül: Richard Strauss-művel, Mahler- és Csajkovszkij-szimfóniával, Mozart-misével, Ravel-balettel, Durkó-oratóriummal – no meg világsztárokkal.

Mindjárt március 8-án a világ egyik legjobb fuvalaművésze lép fel a zenekarral: Emmanuel Pahud Hacsaturján – Jean-Pierre Rampal által 1968-ban átírt – Hegedűversenyét játssza el. A svájci művész különleges képességeit jelzi, hogy huszonkét esztendősen lett a Berliini Filharmonikusok első fuvolistája. Sokoldalúságának köszönhetően a komolyzenén kívüli stílusokba és a kamarazenébe is szívesen kalandozik tizennégy karátos arany fuvolájával. Egy héttel később, március 14-én az a dirigens vezényli Mahler monumentális 2. szimfóniáját, aki 1987-től tíz évig állt a zenekar élén, és aki személyes hangú interpretációival máig tartó népszerűséget vívott ki a magyar közönség körében: Kobayashi Ken-Ichiro. Bartók Béla születésnapjának előestéjén, március 24-én a Művészetek Palotájában lép fel az együttes, a Budapesti Tavasz Fesztivál keretében. Ennek a koncertnek a különlegessége Enescu I. román rapszódiaja, amelyet 1901-ben, húszévesen írt a Párizsba emigrált zeneszerző. Ez a román táncokra, népdalokra és népies dalokra írt fantázia világviszonylatban is Enescu egyik legismertebb alkotása – most Budapesten is meghallgathatjuk. Az est második részében a zeneirodalom egyik izgalmas, de sajnálatosan keveset játszott darabja, Csajkovszkij Manfréd-szimfóniája

hangzik el, amely a byroni hős életútját ábrázolja négy képben.

Egy héttel később repülőgépre száll a zenekar, és április elején két koncertből álló törökországi turnén vesz részt, a fiatal generáció egyik legjobbjának tartott Baiba Skride hegedűművész közreműködésével. Április 10-én ismét a Műpában találjuk az NFZ-t; ekkor Szkrjabin fizs-moll zongoraversenyét az 1946-ban, Szöulban született, ma Párizsban élő Kun Woo Paik szólaltatja meg. Paik hihetetlen adottságú művész: tízévesen Grieg slá-

Emmanuel Pahud

Forrás: Nemzeti Filharmonikusok

gerré vált zongoraversenyét játszotta, érett művészként viszont szívesebben foglalkozik a repertoár árnyékban maradt részével. Wilhelm Kempff, valamint Szendy Árpád egykori növendéke, Kabos Ilona tanította, és ő volt az első dél-koreai muzsik, akit meghívtak Kínába koncertezni. Ezen a hangversenyen szólal meg Mozart huszonhárom évesen írt C-dúr miséje is, amelyet azért neveznek Koronázásinak, mert a bécsi udvar ünnepi alkalmain adták elő. Bő egy héttel később, április 18-án török vendégművészek közreműködésével szólal meg „a török Bartók”, Adnan Saygun egyik szerzeménye; Saint-Saënsnak az egyiptomi Luxorban komponált – szintén az Európán kívüli és az európai zene jellegzetességeit ötvöző – Zongoraversenye, valamint Schumann 3. szimfóniája. A karmester a török zenei élet egyik ismert muzsikusa, İşin Metin, a szólista a Berlinben élő Emre Elivar lesz. Május 3-án Richard Strauss születésének 150. évfordulójára emlékezik a zeneszerző magyarországi jelenlétéért egyébként is legtöbbet tevő zenekar. Ezúttal két ritkán hallható művet, Az Itáliából című szimfonikus költeményt és Az úrhatnám polgár szvitet szólaltatják meg, a budapesti koncert után más városokban is. Az évadot olyan műsorral koronázza meg Kocsis Zoltán együttese május 15-én, amelyen két nagyszabású alkotás hangzik el: a nyolcvan éve született Durkó Zsolt utolsó opusa, a János jelenéseinek margójára, valamint Ravel Daphnis és Chloé című műve – utóbbi a ritkán hallható balett változatban, Juronics Tamás koreográfiájával, a Szegedi Kortárs Balett közreműködésével.

A Nemzeti Filharmonikusok honlapja: www.filharmonikusok.hu

Kobayashi Ken-Ichiro

CONCERTO
BUDAPEST

A Zeneakadémia rezidens zenekarának tavaszi koncertjei

Concerto Russo Concerto Classico

Concerto Grande Concerto 8 és fél

Szereti Ön Schubertet? Manó

Dzsopotán és Gásztanfild

Gennady ROZHDESTVENSKY

Viktoria POSTNIKOVA • Alexander SLADKOVSKY

Alena BAEVA • RÁNKI Dezső • ROST Andrea

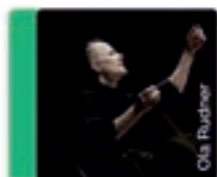
MESTER Viktória • CSALOG Gábor

KELLER András

Részletes műsor és bérletvásárlás:
www.concertobudapest.hu

Partnerünk:
VízPlusz Kedvezménykártya
www.vizpluszkartya.hu

Ola Rudner

ÜVEGZÖLD

Öt szimf.

2014. március 7., péntek 19.30h

Műsor: Mozart: g-moll szimfónia K.183, Terényi Ede: „Jazz” – hárfaverseny
Schumann: III. „Rajna” szimfónia (Esz-dúr)

Km.: Razvaljajeva Anasztázia – hárfa, Vezényel: Ola Rudner

Baráti Kristóf

TŰZVÖRÖS

Öt szimf.

2014. április 11., péntek 19.30h

Műsor: Muszorgszkij: Éj a kopár hegyen, Beethoven: Hármasszercsere
Dvořák: Klid (Csendes erők), Sztravinszkij: A tűzmadár - szvit (1919)

Km.: Baráti Kristóf – hegedű, Várdal István – gordonka, Várjon Dénes – zongora
Vezényel: Vass András

Fenyő László

ARANYOKKER

Öt szimf.

2014. május 16., péntek 19.30h

Műsor: Orbán György: 4. szercsere, Dohnányi: Koncertdarab gordonkára és zenekarra
Richard Strauss: Don Quixote – fantasztikus változatok egy lovagi témára

Km.: Fenyő László – gordonka, Vezényel: Bogányi Tibor

Jegyek kaphatók a Jegymester webáruházban, a Művészetek Palotája jegyirodájában és
a Ticket Expressz jegyirodájában országosan.

További információ: www.ptz.hu

Pannon Filharmonikusok

„Nem csak egyetlen megoldás létezik”

Áprilisban, a Kortárs estek sorozat újabb állomásaként napjaink egyik vezető előadója és alkotója, Heinz Holliger vezényli a Budapesti Fesztiválzenekart, amely először lép fel a Budapest Music Centerben. Májusban pedig három este hallhatjuk a Művészetek Palotájában az operairodalom egyik kiemelkedő alkotását, Dvořák csodálatos dallamokban bővelkedő Ruzsalkáját.

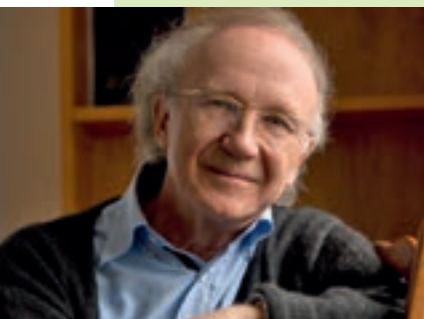
„A Ruzsalka Dvořák legszebb operája; gyönyörű, színes, lírai mese – mondja Fischer Iván. – Mivel a habléány története közismert, el tudjuk képzelni a színpadot. A művet 2001-ben vezényeltem először Franciaországban, azóta szeretném Budapestre is elhozni.” Régebben a zenekar nagy sikerű és népszerű hangversenyeken adta elő Wagner-operák egy-egy felvonását, részletét. A zeneigazgató a koncertszerű operaelőadások koncepciójáról a következőket nyilatkozta: „Az opera színpadi műfaj, de nem csak egyetlen megoldás létezik. Van konvencionális rendezés, újító rendezés és koncertszerű előadás is, ahol – mint egy lemezfelvételen – csak a zenét hallgatjuk. Ennek is van lét-

Forrás: Gramofon-archív

Pavla Vykopalová a Prágai Állami Operaház Ruzsalka-előadásában

HANGOK PÁLYÁJA

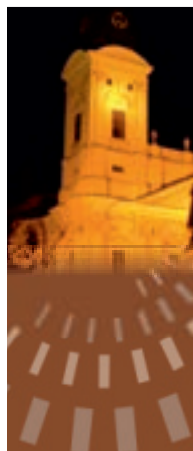
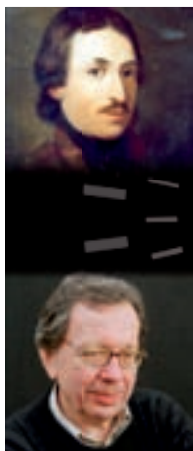
A világhírű kortárszenei specialista és oboaművész, **Heinz Holliger** (képünkön) és a BFZ kapcsolata régi keletű. Holliger többször vezényelte már Fischer Iván együttesét, valamint lemezt is készített velük zeneszerzés-tanárra, Veress Sándor műveiből. Az április 25-i műsor több okból is külön-

leges. Az 1992-ben, svájci emigrációban elhunyt magyar zeneszerző Orbis Tonorum (Hangok pályája) című darabja hangzik el, amely Veress egyik utolsó kompozíciója – 1986-ban keletkezett. Szintén izgalmasnak ígérkezik Schönberg Hat kis zongoradarabja Heinz Holliger hangszerelésében, valamint Holliger két saját alkotása is megszólal. Az egyik a Camerata Bern fennállásának ötvenedik évfordulójára írott META ARCA, amely a neves svájci együttes hét vezetőjének zenei portréja. Ezt követően a Janus című hegedű-brácsa kettősverseny hangzik el, amely a Salzburgi Ünnepi Játékok felkérésére íródott, és 2012-ben mutatták be. A cím az emberi természet kétarcúságára utal, az ellentétekre, a kezdetre és végre, a jinre és jangra. A koncert hegedűs szólóját, Muriel Cantoreggi a progresszív gondolkodásmódot képviselő Münchener Kamarazene-ker koncertmestereként szolgált tizenkét évig, korábban pedig az Európai Unió Ifjúsági Zenekarának koncertmestereként; például Giulini, Ashkenazy, Haitink keze alatt. A brácsás szólista állandó közreműködője olyan neves kortárs zenei együtteseknek, mint az Ensemble Intercontemporain, a London Sinfonietta, a Klangforum Wien és az Ensemble Contrechamps.

jogosultsága – különösen olyan daraboknál, amelyekben a zene annyira szép, hogy önállóan is sokat mond.”

Dvořák 1901-ben bemutatott lírai tündérmeséje azért is különleges, mert a legutóbbi évekig nem vették „ember-számba”; a cseh zeneszerző sokáig az Újvilág-szimfónia, a h-moll gordonkaverseny és a Humoreszk című sikerszám alkotója maradt. A Ruzsalkát ma már világszerte játszzák – annyira, hogy az operabase.com oldal statisztikái szerint a 2012–2013-as évadban a negyvenegyedik helyen állt a leggyakrabban előadott operák sorában; megelőzve például Richard Strauss Rózsalovagját, Puccini Manon Lescaut-ját, Wagner Lohengrinjét, Bellini Normáját. A Fesztiválzenekar produkciójában összeszokott énekesgárda lép fel, hiszen mindannyian a cseh és a szlovák operaszéna ismert alakjai. A címszerepet a Prágai Nemzeti Színház és a brnói Nemzeti Színház operaelőadásaiban gyakori vendégnek számító Pavla Vykopalová alakítja; partnere az az Aleš Bricein lesz, aki 1995 óta a prágai operaház tagja. Az Idegen hercegnő és a Boszorkány szerepében Jolana Fogašovát láthatjuk, aki a Pozsonyi Nemzeti Színház operatársulatának tagja, valamint olyan karmesterekkel dolgozott együtt a világ számos pontján, mint Zubin Mehta, Fabio Luisi, Pierre Boulez. Fischer Iván vezényletével 2013 szeptemberében, a cseh zenére fókuszáló Bridging Europe fesztiválon lépett fel nagy sikerrel, Dvořák Requiemjében. A szintén szlovák Peter Mikuláš a Vízi embert alakítja; ő a rangidős, és ő is szívesen látott vendége a nagy operaházaknak Rómától New Yorkig.

A Budapesti Fesztiválzenekar honlapja: www.bfz.hu

Kortalan hagyomány

2014. április 12. szombat, 19:30

Zeneakadémia, Nagyterem

Liszt Ferenc: II. magyar rapszódia S.244/2

Kodály Zoltán: Galántai táncok

Vajda János: Cantus firmus – A megtartó ének

Közreműködik:

Balczó Péter, Bátki Fazekas Zoltán - ének

Lautitia Gyermekkar (karigazgató: Nemes József)

Csokonai Színház Énekkara (karigazgató: Gyülvérszi Péter)

Kodály Kórus Debrecen (karigazgató: Pad Zoltán)

Kodály Filharmonikusok Debrecen

Vezényel: Somogyi-Tóth Dániel, Kovács László

Jegyárak: 1500 Ft, 1800 Ft, 2100 Ft

Jegyek válthatók a Zeneakadémia jegypénztárában, az Interticket jegyértékesítési pontjain, valamint a jegy.hu oldalon.

Kodály
Filharmónia
DEBRECEN

BUDAFOKI DOHNÁNYI ZENEKAR

Hallgasson Ránk ... és foglaljon helyet!

BÉRLETAKCIÓ 2014-2015

BÉRLETFOGLALÁS

Az előzetes helyfoglalás időpontja: 2014. március 1-10.

A fennmaradó helyeket 2014. március 11-23. között lehet lefoglalni **Interneten** (www.bdz.hu 0-24 óráig), vagy munkanapokon 9:00-12:00 között **telefonon** (061-322-1488)

BÉRLETVÁSÁRLÁS

Átutalás:

Átutalás esetén bérleteit személyesen átveheti, vagy 300 forint hozzáadásával postai úton is megkaphatja őket.

Személyes kifizetés és/vagy átvétel:

2014. március 31. és április 4. között:

Hétfő, Csütörtök 14:00-18:00, Kedd, Szerda, Péntek 9:00-12:00; Művészeti Titkárság, 1087 Budapest, Kerepesi út 29/b. (Stadionok metrómegálló)

2014. április 5. szombat 10:00-13:00: Klauzál Ház

Részletes bérletprogram: www.bdz.hu

BUDAFOKI
DOHNÁNYI
ZENEKAR

Vidovszky László – ősbemutató előtt

A Concerto Budapest bérletstruktúrája egyszerre épül a klasszikus repertoárdarabokra, illetve a 20. századi és kortárs zenére. Ezt tükrözi a zenekar április 26-i koncertje is, amelyen – Ránki Dezső közreműködésével – Ives, Schumann és Mendelssohn művei szólnak, továbbá Vidovszky László Orchestrion című művét adja elő az együttes ősbemutatóként. Az idén hetvenéves Vidovszky Lászlót kérdeztük a részletekről.

Gramofon: Milyen alkalomból született az Orchestrion?

Vidovszky László: 2004-ben a Pannon Filharmonikusok kértek föl egy zenekari darab megírására. Akkor készült az első hat tétel, de ezek végül nem hangzottak el. Félretettem a darabot, más munkák kötöttek le, de Keller András megkeresése jó alkalom volt arra, hogy újra elővegyem. Ugyanakkor már eleve hosszabb-rövidebb zenekari művek gyűjteményeként képzeltem el a kompozíciót, és nem egyetlen, határozott formájú hangversenydarabként. Vanak tisztán vonószekari tételek, klasszikus, romantikus és modern zenekari összeállítások is. Ezeket a tételeket tetszés szerinti számban és sorrendben lehet előadni, ily módon különböző karakterű és műfajú „műveket” lehet belőlük szerkeszteni egy-egy előadás alkalmával.

G.: Miért ez a mű címe?

V. L.: Az orkesztrion (orchestrion) a 19. században elterjedt zeneautomata: rendszerint lyukkártyáról vezérelve különböző hangszereket szólaltatott meg. Jómagam még az 1960-as években, a Citadella étteremben hallottam először. Lenyűgözött a minden irányba mozgó-csörgő berendezés, ami egyszerre idézte az utcai rezesbandák eleganciáját és az iskolai szertárak titokzatosságát. Valószínűleg innen ered a gépzongora iránt érzett vonzalmam is.

G.: Felkérésre komponál vagy a maga igényei szerint?

V. L.: Azt hiszem, felkérésre akkor érdemes komponálni, ha a felkérés már eleve a zeneszerzői terv és szándék alapján jött létre. Magyarországon ez a gyakorlat nem igazán elterjedt. Mi elsősorban az alkalmakat tiszteljük: leginkább valamilyen évforduló vagy ünnep szolgál zeneművek megrendelésére. Magam szeretném hinni, hogy egy zenemű bemutatása maga az ünnep.

G.: Jelen vannak a klasszikus szimfonikus szerzők az Orchestrionban – ha csak a háttérben is?

V. L.: Nem a háttérben, hanem az előtérben. Ezalatt nem csupán azt értem, hogy a sorozatnak vannak olyan darabjai, amelyek kifejezetten hivatkoznak egy-egy klasszikus szerzőre vagy műre, hanem azt is, hogy a nagyközönség számára a kortárs zenét a klasszikuson keresztül lehet felfedezni. Amíg egy mai átlagos koncertlátogató eljut – legtöbb esetben szándéka ellenére – egy kortárs zeneműig,

Fotó: Huszti István

Vidovszky László:

„Szeretném hinni, hogy egy zenemű bemutatása maga az ünnep”

szimfóniák és versenyművek tucatjait „fogyasztja el”. A hangverseny-műsorokban a kortárs zeneművek elkerülhetetlenül a klasszikusokkal együtt, velük egyetértően vagy éppen őket tagadva jelennek meg. Nem biztos, hogy ez így ideális, de tudomásul kell venni.

G.: Pár éve sokat lehetett hallani arról, hogy inkább a kamaeraegyüttes felel meg a mai zeneszerzők igényeinek. Mi a kihívás ma a szimfonikus zenekarra komponálásban?

V. L.: A 21. század zenéjének valóban az ensembleirodalom az igazi területe. De a régi intézmények, az opera, a filharmoniai társaságok, kórusok is itt élnek velünk, nekik is szükségük van új impulzusokra. Ezek az impulzusok nem feltétlenül radikálisak, és vitathatatlan, hogy ezek a művek és műfajok nem fejezik ki minden tekintetben a kort, de a kortalan talán éppen általuk jeleníthető meg a legjobban.

G.: Idén hetvenéves. Hogyan érzi: könnyebben komponál, mint régebben?

V. L.: Másképpen. Kevesebb az erő, több a tapasztalat. És talán kevesebb a hiba. ■

A Concerto Budapest honlapja: www.concertobudapest.hu

Szimfonikus és vokális kísértések

A Budafoki Dohnányi Zenekar a tavaszi idényben is új megközelítésű, izgalmasan tematizált műsorokkal várja a felfedező kedvű zenebarátokat. Lesz negyvenszólamú motetta, Ezrek szimfóniája, Kékszakállú-opera, Korngold és Rahmanyinov; klasszikus muzsika és kortárszene, neves karmesterek és remek szólisták.

Március 1-jén Brahms nagyszabású Német requiemjével nyitotta a tavaszi szezon a Budafoki Dohnányi Zenekar, a Zeneakadémia Nagytermében. A bolgár dirigens, Dian Tchobanov – aki húsz éve még zongoristaként lépett fel a Seiji Ozawa vezette Bécsi Filharmonikusokkal – visszatérő vendég a zenekarnál. A produkciót a zenekar, a Budapesti Akadémiai Kórustársaság és a világhírű nyíregyházi kórus, a Szabó Dénes vezette Cantemus Vegyeskar együttműködésének újabb gyümölcseként élvezhette a közönség.

A nyíregyházi kórus a zenekar március 16-i koncertjén is énekel: ekkor a zeneirodalom lehetetlent megkísértő alkotásai közül szól reprezentatív válogatás, a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben. Az összeállításról túlzás nélkül mondható, hogy különleges, hiszen a reneszánsz, a barokk, a bécsi klasszika és a nagyromantika egy-egy emblematikus alkotása szólal meg. Mindegyik mű egy-egy zeneszerzői bravúr, az alkotó elme és az emberi akarat diadala. Hallhatjuk a 16. században alkotott angol zeneszerző, Thomas Tallis negyvenszólamú Spem in alium motettáját, valamint Mozart Jupiter-szimfóniáját, amelynek zárótételében négy különböző téma szól egyszerre. Izgalmas zenekari átiratban hangzik el Bach szólóhegedűre írt, a kor mértéke szerint monumentális d-moll chaconne-ja; a koncert zárószámaként pedig Mahler valóságos embertömeget megmozgató Nyolcadik szimfóniájának első része csendül fel. A 9. században született pünkösdi himnuszra írt tétel – a szerző szándékai szerint „új szimfonikus univerzum” – fél órája alatt fantasztikus csúcspontokkal részesíti katarikus élményben a hallgatót.

Április 8-án egy olyan dirigens vezényli a Budafoki Dohnányi Zenekart a Zeneakadémia Nagytermében, aki a diplomaszerezés után közvetlenül a nagyok mellett – a milánói Scalában Riccardo Muti, valamint a Bayreuthi Ünnepi Játékokon Fischer Ádám asszisztenseként – tanulta ki a szakma minden csínját-bínját. Az olasz-osztrák karmester-zeneszerző, Guido Mancusi kisfiúként a Wiener Sängerknaben szoprán szólistájaként turnézta végig a kontinenseket, majd már befutott karmesterként és kóruskarnagyként Trevor Pinnock, John Eliot Gardiner, Yehudi

Guido Mancusi

Roman Rabinovich

Menuhin mellett jegyzett oratorikus előadásokat – mint a közreműködő kórusok karnagya. Az osztrák gyökerek miatt is érthető, ha a műsorba olyan zeneszerzők alkotásai kerültek be, akik több szállal kötődnek Bécshez, Ausztriához – Gustav Mahlerről és a hollywoodi zeneszerzőként sikeressé vált Erich Korngoldról van szó. A két zeneszerzőt összeköti, hogy Korngold Mahler özvegyének, Almának ajánlotta az 1945-ben írt Hegedűversenyt, amelyet Baráti Kristóf közreműködésével hallhatunk. Mahlertől a Budapestben bemutatott Első szimfónia szólal meg; a koncert nyitányaként pedig – ősbemutatóként – a fiatal fagottművész és egykori Vajda-növendék zeneszerző, Ott Rezső új alkotása, az elle éternelle (örök ő).

Májusra is jut egy csemege: a Zeneakadémián Rahmanyinov örökzöld 2. zongoraversenyét játssza a zenekarral Roman Rabinovich, aki a 2008-as Arthur Rubinstein Nemzetközi Zongoraverseny győzteseként robbant be a zenei életbe. Azóta sorra járja a patinás koncerttermeteket – a Gewandhaustól a Wigmore Hallon át a Carnegie Hallig. Az est második részében – érdekes párosítással – Bartók tíz évvel később befejezett operája, A kékszakállú herceg vára szólal meg; Wiedemann Bernadett és Kálmán Péter közreműködésével, Hollerung Gábor vezényletével. ■

A Budafoki Dohnányi Zenekar honlapja: www.bdz.hu

Brahms és Bartók – ifjú szólistákkal

A Miskolci Szimfonikus Zenekar évadának idén is egyik kiemelkedő eseménye a hagyományos budapesti koncert, a Művészetek Palotája Szimfonikus felfedezések című sorozatában, május 10-én. A szólista a fiatal zongorista-generáció sikeres ívű pálya előtt álló képviselője, Palojtay János lesz. Mellette számos más érdekes művész-egyéniség járul hozzá a miskolci együttes tavaszi kínálatának színességéhez: például Daniel Barenboim fia, Michael Barenboim hegedűművész, aki március 31-én lép fel a zenekarral.

Palojtay János igazán különleges műsorban lép fel: a Miskolci Szimfonikus Zenekarral Brahms – a B-dúrnál jóval ritkábban hallható – d-moll zongoraversenyét játssza. Palojtay János jelenleg Stuttgartban, Kirill Gersteinnél tanul, miután 2011-ben megszerezte diplomáját a budapesti Zeneakadémián, illetve a salzburgi Mozarteumban, Rohmann Imre növendékeként.

A santanderi nemzetközi versenyen 2012-ben harmadik helyezést ért el, de életrajzából egyébként feltűnő módon hiányoznak a trófeák. Versenykerülőnek mondja magát, inkább koncerteken szeret megnyilvánulni. Már huszonegy évesen, 2008-ban szólóestet adott a Tiszadobi Zongorafesztiválon, 2012 tavaszán pedig Christopher Hogwood vezényletével játszott, a Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekarának kíséretével. Mint a Brahms-műről elmondta, szereti figyelni a motívumok átalakulását; ahogy ugyanazok a hangok más ritmus vagy tempó miatt új alakot nyernek. „Egy Schubert-zene talán természetesebb, Brahmsra viszont inkább az emberfeletti küzdelem jellemző. Az azonban, hogy nála minden mindenképp ered és mindennel összefügg, a természetre emlékeztet engem. Ahogyan egy nyárfa lombzata hasonlít a kínai kel levelére, vagy a folyók úrből fényképezett vonalára. A d-moll zongoraverseny nem par excellence versenymű – ennek minden szépségével és nehézségével együtt. Ahhoz, hogy a szólista konszenzusra jusson a zenekarral a motívumok egységes formálásának tekintetében, nem elég a szóbeli egyeztetés a próbákon. A legtöbbet azzal lehet elérni, ha olyan egyértelműen és olyan erős jelenléttel játszom a darabot, hogy a zenekar magától leutánozza. Ez persze fordítva is igaz: a zenekar is hat a szólistára. A Miskolci Szimfonikusok ragyogó együttes, úgy érzem, egymást fogjuk inspirálni, a kamarazenélő spontaneitás tökéletesen működik majd.”

Palojtay János Murray Perahia és Rados Ferenc mesterkurzusain is részt vett, de tehetségére olyan művészek is felfigyeltek, mint Schiff András vagy Dmitrij Baskirov. Az a Baskirov, aki a miskolci együttesrel a közeljövőben fellépő

Palojtay János

Michael Barenboim

másik izgalmas szólista személyiség, Michael Barenboim nagypapája. Michael Barenboim a világhírű Daniel Barenboim karmester kisebbik fia – a nagyobbik, a KD-Supier művésznevet használó fiú rapzenekarok szövegírója és producere. Michael Barenboim – édesapjához hasonlóan – a zongorával kezdte a zenetanulást, de ő már egy évvel korábban: négyévesen. Hétesztendős volt, amikor 1992-ben apját a Berliini Állami Opera zeneigazgatójává nevezték ki; Párizsból átköltöztek Berlinbe, ekkor váltott a hegedűre. Huszonöt éves korában az édesapja alapította és vezette Nyugat-Keleti Divan Zenekar tagja lett; 2013 óta pedig a koncertmestere. Ezzel az együttesrel szólistaként is fellépett: például a Royal Albert Hallban, a párizsi Théâtre du Châtelet-ben, a Berliini Filharmóniában, a Salzburgi Ünnepi Játékokon, a New York-i Carnegie Hallban. Michael Barenboim különösen vonzódik a 20. századi zenéhez; Miskolcon Bartók 1938-ban befejezett Hegedűversenyét szólaltatja meg. A modern repertoár doyenje, Pierre Boulez vezényletével adta elő Kölnben Schönberg – játszani és hallgatni egyaránt – ördögien nehéz Hegedűversenyét, és ezzel az alkotással debütált a Bécsi Filharmonikusokkal is, 2012 májusában. Persze a klasszikusokat sem veti meg: az előző évadban Beethoven Hegedűversenyét a Lorin Maazel vezette Müncheneri Filharmonikusokkal adta elő, de fellépett az Izraeli Filharmonikusokkal és a Chicagói Szimfonikusokkal is. Személyében rangos művészt köszönhetünk Miskolcon. ■

Miskolci Szimfonikus Zenekar honlapja: www.mso.hu

A Pécs–Budapest tengely

Az évad első része a nemzetközi turné – a felkészülés és az utazás – jegyében telt, februártól pedig Pécs és Budapest kettőssége határozza meg a Pannon Filharmonikusok munkáját. Hat alkalommal lépnek fel a fővárosban: háromszor saját rendezésű koncerten, háromszor külső felkérésnek tesznek eleget. Az utóbbiak közül kiemelkedik, hogy az ő koncertjükkel nyílik meg a Budapesti Tavasz Fesztivál.

A nagy sikerű nyugat-európai koncertkörút három hete alatt hatezer-ötszáz kilométert utazott az együttes – tizenhárom alkalommal lépett fel, négy műsorral. A tavasz abból a szempontból hagyományos, hogy ekkor sűrűsödnek a budapesti bérlet koncertjei, ezeken kívül azonban két alkalommal is muzsikálnak a fővárosban. E cikkben is mindenképpen szót kell ejteni a februári Bach-maratonról, amely a Budapesti Fesztiválzenekar és a Művészetek Palotája közös rendezése, és amelyen idén a házigazda együttes mellett egyedüli szimfonikus zenekarként léptek fel a pécsiek, Vass András vezényletével. „Rendkívüli megtiszteltetés ez számunkra – mondja a zenekar igazgatója, Horváth Zsolt –, ahogyan az is, hogy a Pannon Filharmonikusok a kezdetektől részt vesz ebben a kezdeményezésben, a zenei maratonok sorozatában. Nem kevésbé fontos, hogy a Pannon Filharmonikusok koncertje nyitja a Budapesti Tavasz Fesztivált a Művészetek Palotájában, március 21-én. Ez hagyományosan a rendezvény-sorozat emblemikus eseménye; nem emlékszem olyan évre, amikor ne fővárosi vagy külföldi zenekar játszott volna. A műsor kapcsolódik ahhoz az évfordulóhoz, amely a magyar zenei életet is jórészt meghatározza 2014-ben: ez Richard Strauss születésének százötvenedik évfordulója. A nyitókoncerten Bartók Táncszvitje mellett Strauss két szimfonikus költeményét adjuk elő, amely művekben egy szimfonikus zenekar tökéletesen meg tudja mutatni felkészültségét, erősségeit. Ez a meghívás azt is mutatja számomra, hogy a Pannon Filharmonikusok mára nemcsak elismert, hanem keresett együttes is lett. E vélekedésemben erősít meg egy másik budapesti meghívásunk, szintén a tavasz fesztivál és Strauss jegyében. A Zeneakadémián speciális műsorral, Batta András szerkesztésében szólaltatjuk meg a Rózsalovag-szvit mellett a zeneszerző ritkán hallható versenyműveit: az Oboaversenyt, az I. kürtversenyt és a Hegedűversenyt – Kiss József, Zempléni Szabolcs és Kelemen Barnabás közreműködésével. Azért is izgalmas ez a koncert, mert amióta a zenekar megújult és a Pannon Filharmonikusok nevet viseli, még egyszer sem lépett fel a Zeneakadémián.”

A Pannon Filharmonikusok tavasz koncertjeinek középpontjában áll a 150 éve született Richard Strauss életműve

Horváth Zsolt felidézi: a zenekar rögtön a Művészetek Palotája megnyitása után stratégiai szövetséget kötött a budapesti intézménnyel. A pécsi együttes szinte az első pillanattól fogva jelen van a Műpában, annak megnyitása után egy-két héttel már bérletes koncertet játszott itt. „Az évek alatt gyümölcsözően alakult az együttműködés a Műpával, és ez a mostani vezetéssel teljesebb ki: a saját bérleten kívül közös projektekben veszünk részt, mint például a tavalyi Ligeti-opera vagy az idei tavasz fesztivál.”

A zenekar természetesen Pécsen is több alkalommal hallható. Húsvéti ünnepi hangversenyen szólaltatja meg Kodály Pécsen komponált Missa brevisét, valamint együttműködik a Pécsi Egyetem Művészeti Karával: az egyetemi hallgatók záróvizsgájaként megvalósuló produkcióhoz a zenekar gesztor-szervezetként szakmai segítséget nyújt. Az egyetem szinte valamennyi kara részt vesz Weber Búvós vadászának színpadra állításában; a szerződéseket az egyetem jogász hallgatói írják meg, de a rendezvényszervezői, marketinges, jegyértékesítői feladatokat, a kommunikációs kampányt, a közönségszervezést szintén az aktuális szakok hallgatói végzik. Mindezt a zenekar megfelelő szakmai támogatásával. ■

A Pannon Filharmonikusok honlapja: www.pfz.hu

A brácsa sokszínűsége

Décsi Zsuzsanna viszonya a Debreceni Filharmonikus Zenekarral sokszor változott az elmúlt évtizedekben. Tizenegy éve azonban állandó és stabil ez a kapcsolat: a brácsaszólam vezetője. A hangszerhez és a zenekarhoz fűződő élményeiről, a feladatok érdekességeiről kérdeztük a Kodály Filharmonikusok művészt.

Décsi Zsuzsanna 1984-ben került Debrecenbe, a Zene-művészeti Főiskola tanáráként. Már akkor is hívták a zenekarba, de mivel az együttes akkor még a MÁV kötelékében állt, és sok utazással járt a zenekari tagság, úgy érezte, nem tudja a két tevékenységet összeegyeztetni. 1990 körül hívta meg próbajátékra az akkori művészeti vezető, Karolosz Trikolidisz, s akkor került be a zenekarba. Amikor ő elment, Zsuzsanna kapcsolata is megszakadt a zenekarral. Később újra hívták kiegészíteni, így a tanítás mellett zenekarozott is, és amikor brácsaszólam-vezetőre lett szükség, akkor hívták próbajátékra, és vették fel erre a posztra. Ennek tizenegy éve. Egy idő múlva abbahagyta a tanítást, azóta a zenekar tölti ki minden idejét.

A brácsát szokás mostohaként kezelni, muzikusok körében külön típust képviselnek a brácsás viccek. Mi a szépsége ennek a hangszernek? – kérdezem. „A brácsának a hangszíne különleges – válaszol. – Van benne egy kicsi a cselló, és van egy kicsi a hegedű jellegzetességeiből is. Sokáig hegedültem, később lettem brácsás, de azonnal ott-hon éreztem magam a hangszeren. A tónusa közelebb áll hozzám, mint a hegedűé, mert melegebb, lágyabb, bársnyosabb. Aztán kaptam egy csodálatos feladatot: Erkel Bánk bánjában a viola d'amore-szóló eljátszását. Ez a hangszer másfajta kezelést igényel, mint a brácsa, hiszen hét húrja van, más közöttük a távolság, nem kvintekben, hanem kvartokban van hangolva, és violinkulcsban olvassandó a szólama. Nagy örömmel végeztem ezt a feladatot, és kötöttem ismeretséget ezzel a ritka instrumentummal.” Décsi Zsuzsanna elmondja, hogy a zenekar a szolgálatok felét tölti a debreceni Csokonai Nemzeti Színházban, a másik felét pedig a szimfonikus hangversenyek adják. A kétféle tevékenység abban különbözik egymástól – fogalmaz –, hogy egy szólista nélküli szimfonikus műben a zene szinte viszi magával a muzikust, és noha vannak árnyalatok, lassítások, gyorsítások, a zenekar önállóan működik. A zenekari árokban az együttes többnyire kíséri, kiszolgálja a színpadon álló énekeseket, akiket tehát zeneileg követnie kell. Ez a fajta többszereplős játék más hozzáállást igényel, mint koncertpódiumon muzsikálni.

Forrás: Kodály Filharmonia

Décsi Zsuzsanna

Pár éve a Kodály Filharmonikusok repertoárjába, műsor-kínálatába is bekerültek a filmzenék. Hogyan fogadta ezt a változást egy olyan muzikus, aki több évtizede kapcsolatban áll a zenekarral? „Érdekes volt az első ilyen koncert – emlékszik vissza a brácsaművész –, és nem áll minden filmzene-részlet egyformán közel az ember szívéhez, de tudomásul kell venni, hogy ha új közönségre teget szeretnénk elérni, változtatni kell a repertoáron; a nyitás elkerülhetetlen. Ha jó a zene, akkor teljesen mindegy, milyen műfajba tartozik, szívesen játszom; zenéltünk már együtt Szekeres Adriennel, Caramellel, a Ghymes együttesével.” A megújulással kapcsolatban Décsi Zsuzsanna hozzáteszi: „Szabó László, Trikolidisz, Kollár Imre, Kocsár Balázs keze alatt is játszottam. Somogyi-Tóth Dániel jelenlegi igazgató és művészeti vezető sok mindent megpróbál és megtesz a zenekarért. Interaktívvá alakította az ifjúsági hangversenyeket, fiatal és lelkes; emberileg és szakmailag egyaránt szimpatizálunk egymással. Korábbi A-kategóriás, jelenleg nemzeti besorolást kapott zenekarként nagy számú hangversenyen kell játszani az opera-előadásokon kívül. A műhelymunkára így elsősorban nem a szólampróbákon, hanem a salzburgi Mozarteumban tanító és a Salzburgi Kamarazenei Akadémiát irányító Bényi Tibor vezette kamarazenei sorozathoz kapcsolódóan van lehetőség. Ennek keretében kamarazenét is játszunk, élvezzük a vele való munkát. Továbbá azért jelent érdekes színfoltot ez a tevékenység a zenekari munkánkban, mert a hagyományos kamarazenei repertoáron kívül eső darabokat is rendszeresen megszólaltatunk.”

A Kodály Filharmonia honlapja: www.kodalyfilharmonia.hu

Kosztándi István elismerése

A Szegedi Szimfonikusok koncertmesteri székében huszonhárom éve ül Kosztándi István. Egy székelőföldi faluban született – abban, amelyben Gábor Áron is –, de ma már nyugodtan mondhatjuk: Szeged is az otthona. A csongrádi megyeszékhely zenei életének egyik motorja ő: koncertmester, szólista, művészeti vezető, egyetemi adjunktus. Március 12-én veheti át az egyik legnagyobb szegedi elismerést, a Szegedért Alapítvány Művészeti Kuratóriumának Gregor József-díját.

Kosztándi István Bereckben született 1963-ban. Zenei tanulmányait Kolozsvárott végezte; 1986-ban szerzett hegedűművészi diplomát a Gheorghe Dima Zeneakadémián. Ezt követően 1991-ig a Nagyváradi Állami Filharmónia zenekarának tagja volt, és még ugyanebben az évben a Szegedi Szimfonikusok koncertmestere lett. A Szegedi Tudományegyetem Zeneművészeti Karának adjunktusa, a kar vonós kamarazenekarának művészeti vezetője. Doktorandusz hallgató, doktori értekezését Enescuról írta. Munkásságát számos díjjal ismerték el.

„Szinte véletlenül kerültem Szegedre – tér rá a részletekre. – Annak idején Acél Ervin Nagyváradon volt igazgató és karmester; annál az együttesnél, amelynél a diplomám megszerzése után elkezdtem dolgozni. 1991-ben megpályázta a Szegedi Szimfonikusok igazgatói posztját, amit el is nyert. Ő értesített, hogy próbajátékot hirdetnek. Elmentem a próbajátéokra, felvettek, úgyhogy feleségemmel – friss házasságként – áttelepültünk Magyarországra. Nem politikai okokból jöttünk át, hanem szakmai megfontolások alapján. A nagyváradi zenekar elsőhegedű szólamában játszottam, szerettem az ottani munkát, de úgy éreztem, Szegeden szakmailag több lehetőség vár rám, hiszen ide koncertmesternek vettek fel. Előrelépést jelentett a váltás.”

Az elmúlt két évtizedre visszatekintve elmondja, hogy idekerülése idején az együttest inkább operazenekarként jellemezték, hiszen főleg a színházban dolgozott, sok operát kísért, koncertezésre pedig kevés lehetősége adódott a Filharmónia egyetlen bérletében. „Acél Ervin igazgatása alatt a szimfonikus élet gazdagabbá vált, a koncertek száma megduplázódott, több bérletet hirdettek, a repertoár is folyamatosan bővült, egyensúly jött létre a szimfonikus zene és az operajátszás között – mondja. – Gyüdi Sándor évei alatt is sokat fejlődött az intézmény. Közben generációváltás is történt, számos fontos posztra fiatalok kerültek, illetve egyesült a színházi és a szimfonikus zenekar. Most olyan korszakot élünk, amikor sokrétű a munka: szimfoni-

Kosztándi István

kus zene, operett, opera és musical egyaránt a tevékenységünk része.”

Kosztándi István májusban Bartók Hegedűversenyét játssza a zenekarral. „Nagy kihívás ez, de nem tekintem magam szólistának; elsősorban zenekari művész, koncertmester vagyok – mondja. – Megtiszteltetés a lehetőség, ha szólózhatom, ugyanakkor eszköz arra, hogy szinten tartsam, fejleszsem magamat. Majdnem minden évben kiállhatok szólistaként – ha nem a szimfonikus zenekarral, akkor a Szegedi Kamarazenekarral, amelynek vezetője vagyok. Ez az együttes a Szegedi Szimfonikusok tagjaiból alakult; önkéntes, illetve meghívásos alapon működik, általában karmester nélkül lép fel. A művészi célok mellett szűkebb szakmai célja is van ennek a formációnak. A kamarazenélést vagy a kisebb létszámú zenélést ugyanis rendkívül fontosnak tartom egy zenekari muzikus életében. A kamarazenében az ember megtanulja, hogy a többi szólamra is odafigyeljen, alkalmazkodjon azokhoz. Noha a szimfonikus zenekari művész számára a karmester pálcája az elsődleges iránytű, hallania kell legalább a környezetében elhelyezkedő szólamokat. A zenekari játék is nagy csapatban való kamarazenélés.”

A Szegedi Szimfonikus Zenekar honlapja: www.symph-szeged.hu